

**K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK BİLİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

GELENEK VE GÖRENEKLERİ İLE GÖRNEÇ KÖYÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENEM Y. İNCE

Danışman: Prof. Dr. HABİB DERZİNEVESİ

**Lefkoşa
Ocak, 2012**

K.K.T.C
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK BİLİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GELENEK VE GÖRENEKLERİ İLE GÖRNEÇ KÖYÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Senem Y. İNCE

Lefkoşa
Ocak, 2012

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Senem İnce'nin "Gelenek ve Görenekleri ile Görneç Köyü" başlıklı tezi 16 Şubat 2012 tarihinde jürimiz tarafından Halk Bilimi Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Prof Dr. Habib DERZİNEVESİ
Halk Bilimi Eğitimi
Anabilim Dalı Başkanı

Başkan (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Prof. Dr. Orhan ÇİFTÇİ
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
İLETİŞİM FAKÜLTESİ DEKANI

Üye (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Yrd. Doç. Dr. Ahmet Güneşli (İmza)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza Yeri)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı
Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Cem Bırol.

ÖNSÖZ

Kültürel mirasların toplumların geçmişlerinden geleceklerine doğru kurdukları köprülerin yapı taşları olduğu düşüncesiyle bu mirasın korunması ve sonraki kuşaklara mutlaka aktarılması gerekmektedir. Maddi unsurlar yanında somut olmayan kültürel unsurları da içinde barındıran kültürel miras paha biçilmez bir hazinedir.

Üzerinde çalışırken kimi zaman bildiklerimi yeniden anımsadığım, kimi zaman yepyeni şeyler öğrendiğim ve çalışma süreci boyunca inanılmaz heyecan ve keyif duyduğum bu araştırma sırasında özelde Görneç Köyü genelde Kıbrıs Türk Kültürü üzerine bilgi dağarcığıma aktardığım kültür unsurları ise hem bende hem de bu çalışmada ölümsüzleşmiştir.

Çalışmamın nihayetinde öncelikle, çıktığım bu yolun en başından beri yanımda olan, engin hayat ve meslek tecrübelerini benimle paylaşarak bu çalışmada yol gösteren değerli hocam Prof. Dr Habib Derzinevesi'ne, kendisinden aldığım derslerde aktardığı değerli bilgiler ve kapısını çaldığımız her zaman gördüğüm güler yüz için Yrd. Doç. Dr. Ahmet Güneyli'ye, beni yetiştiren ve üzerimdeki haklarını asla ödeyemeyeceğim güzel insanlar annem ve babama, benden maddi manevi hiçbir desteği esirgemeyen ve daima yüreklendiren ayrıca Görneç kültürünün izlerini taşıyan sevgili eşime ve çocuklarıma, Yüksek Lisansa başlamam konusunda ve yürüttüğüm akademik çalışmalar sırasında bana her zaman yardımcı olan biricik kardeşim Seçil Besim'e ve özellikle bütün çalışmanın kaynağını teşkil eden görüşmeleri gerçekleştirmemde ve her sorduğumda bıkmadan usanmadan kendi anlatımlarıyla da Görneç'le ilgili her türlü bilgiyi bana aktaran değerli kayınvalidem Cemaliye İnce'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET
GELENEK VE GÖRENEKLERİ İLE
GÖRNEÇ KÖYÜ

İnce, Senem Y.

Yüksek Lisans, Halk Bilimi Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Habib Derzinevesi

Ocak 2012

Bu tezde KKTC'nin Gazimağusa ilçesine bağlı Görneç köyünün monografisi hazırlanmıştır.

Araştırmada Görneç köyünün kültürel yapısıyla ilgili bilinmeyenlerin ortaya konulması, gelenek, görenek örf ve adetlerin neler olduğunun belirlenmesi ve Görneç köyünde yaşayan ailelerin geçmişteki yaşam tarzları incelenerek bu değerlerin gelecek nesillere de aktarılabilmesi amaçlanmıştır.

Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülen araştırmada saha çalışması yapılmıştır. Çalışmanın planlama, derleme ve değerlendirme aşamalarının yanısıra literatür araştırması da gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2011-2012 yıllarında halen Görneç köyünde yaşayan Kıbrıslı Türkler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yaşıtlarındaki önemli dönüm noktaları ve köylerine ait gelenek ve göreneklerin öğrenilmesi amacıyla Görneç köyünde doğup büyüyen ve 60 yaş üzerindeki kaynak kişilerden oluşturulmuştur.

Araştırma sırasında ön okumalar yapılmış, alanın ve kaynak kişilerin tanınmasına yönelik çalışmalar tamamlandıktan sonra görüşme ve gözlem yoluyla veriler toplanmıştır. Veriler çözümlenirken ses kayıt cihazındaki görüşme kayıtları kaynak kişilerin ağzından çıktığı şekilde yazıya aktarıldıktan sonra çözümlenmiş ve bilgiler ayrıştırılarak metin haline getirilmiştir.

Araştırma sonucunda; hızla mekanikleşen ve insan ilişkilerinin sanal alemlere taşındığı dünyamızda özelde, özüyle sözüyle kültürümüzde ayrı bir değer olan Görneç köyünün genelde ise Kıbrıs Türk Kültürü'nün giderek unutulmaya yüz tutmuş değerleri, gelenek ve görenekleri irdelenerek günümüze aktarılmaya çalışılmış ve bu değerlerin aslında merkezinde insanı, insani düşünce ve değerleri, sevgiyi, saygıyı, yardımlaşmayı barındıran son derece önemli bir kültürel miras olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Maddi Kültür, Manevi Kültür, Gelenek, Görenek

ABSTRACT

GÖRNEÇ VILLAGE WITH ITS TRADITIONDS AND CUSTOMS

İnce, Senem Y.

Graduate degree, Department of Education Science Public

Thesis adviser: Prof Dr Habib Derzinevesi

January 2012

In this thesis, the monography of the Görneç village which is connected to Famagusta town of TRNC has been prepared.

In this research, it is aimed to put forward the unknown things about the cultural structure of the Görneç village to determine what the traditions, customs and usages are and to transfer the values to the next generations by observing the past lifestyles of the families who are living in the Görneç village.

This research has been carried out by using Qualitative Research Techniques and its side branch Field Work has been used as a method. In the study alongside planning, compilation and evaluation stages, literature survey has been carried out. The universe of the research is formed with Turkish Cypriots still living in Görneç village between 2011-2012. The sample of the research is formed with the people who were born and grown up in Görneç village and who are at the age of 60 or above with the aim of learning the important turning points of their lives and the traditions and the customs belong to their village.

During the research, pre-reading has been made. After completing the studies which intended to know the people and the field, data has been gathered by means of observations and interviews. The data has been analysed, the interview recordings has been written without making any changes what they told, then they have been classified, the given information has been decomposed and has been turned out to be a text.

As a result of the survey, in the world we live in that it is rapidly mechanizing and with the relationships that are conjectural, we come to the conclusion that the importance of the traditions, values and customs of the people who live in Görneç, represents the Turkish Cypriots' culture that is about to be forgotten. In general, the values, traditions, customs of Turkish Cypriot culture which are slowly beginning to be forgotten, has been studied and aimed to be transferred to the next generations. In the center of these values human, human thinking and values, love, respect, assistance and has the uttermost importance of the cultural inheritance lay.

KEYWORDS: Material Culture, Spiritual Culture, Tradition, Custom

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI.....	i
-----------------------------------	---

ÖNSÖZ	ii
-------------	----

ÖZET.....	iii
-----------	-----

ABSTRACT.....	iv
---------------	----

İÇİNDEKİLER.....	v
------------------	---

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
-------------	---

I.1 Problem Durumu	4
--------------------------	---

I.2 Alt Problemler.....	5
-------------------------	---

I.3 Araştırmanın Amacı.....	5
-----------------------------	---

I.4 Araştırmanın Önemi.....	6
-----------------------------	---

I.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
--------------------------------------	---

I.6 Sayıtlar.....	7
-------------------	---

I.7 Tanımlar.....	7
-------------------	---

I.8 Kısaltmalar.....	8
----------------------	---

BÖLÜM II

ALANYAZIN(LİTERATÜR).....	9
---------------------------	---

2.1 Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	9
--	---

2.2 Yurtdışından Yapılan Araştırmalar.....	10
--	----

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli.....	11
3.2 Evren.....	11
3.3 Örneklem.....	11
3.4 Veri Toplama Yolu/ Aracı.....	12
3.5 Verilerin Çözümlemesi.....	12

BÖLÜM IV

4.1 Bulgular	13
4.1.1 Bölgenin Tarihi Coğrafi ve Kültürel Özellikleri.....	13
4.1.2 Hayatın Dönüm Noktaları ile İlgili Gelenek ve Görenekler.....	30
4.1.2.1 Evlenme Adetleri.....	30
4.1.2.2 Doğum Adetleri.....	34
4.1.2.3 Sünnet Törenleri.....	36
4.1.2.4 Ölüm Törenleri.....	37
4.1.2.5 Bereket Törenleri.....	38
4.1.2.5.1 Adak-Kurban.....	38
4.1.2.5.2 Yağmur Duası.....	39
4.1.2.6 Halk Hekimliği.....	40
4.1.2.7 Halk İnançları.....	42
4.1.2.8 Bayramlar ve Önemli Günler.....	47
4.1.2.9 Oyun ve Eğlence.....	48
4.1.3 Ağız Özellikleri.....	49
4.1.4 Kalıplaşmış Sözler.....	50
4.1.4.1 Atasözleri.....	50

4.1.4.2 Deyimler.....	51
4.1.4.3. Dualar ve Beddualar.....	51
4.1.4.4 Lakaplar.....	53
4.1.5 Anlatma Esasına Dayalı Türler.....	54
4.1.5.1 Fıkralar.....	54
4.1.5.2 Masallar.....	55
4.1.5.3 Anonim Şiirler.....	60
4.1.5.3.1 Maniler.....	60
4.1.5.3.2 Ninniler.....	61
4.1.5.3.2 Bilmeceler.....	61
4.1.6 Yöreye Has Yemekler.....	62
4.1.6.1 Çorbalar.....	62
4.1.6.2 Ana Yemekler.....	62
4.1.6.3 İçecekler ve İçkiler.....	64
4.2 Araştırmanın Amaçlarıyla İlgili Yorumlar.....	64

BÖLÜM V

Sonuç ve Öneriler.....	66
Kaynakça.....	67
Sözlük.....	70
Ek 1: Görüşme Soruları	74
Ek 2: Fotoğraflar.....	78

1. GİRİŞ

Halk bilimi, doğumdan ölüme kadar yer alan maddi ve manevi bütün kültür öğelerini bilimsel olarak derleyen, sınıflandıran, değerlendiren ve bunların sistematik bir açıklamasını yaparak, halk kültürünün genel gelişme ve değişme kurallarını inceleyen, kültürler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleyip, ortaya koyan ve elde ettiği sonuçları halkın yararına olacak biçimde düzenleyip aktaran ve birtakım uygulamalar öneren bir bilim dalıdır (Artun, 2011).

Bir başka deyişle bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alandaki kültürel ürünleri konu edinen, kendine özgü yöntemleriyle yorumlayan ve son aşamada da bir birleşime vardırmayı amaçlayan bilimdir (Örnek, 2000).

Yukarıda çeşitli tanımları verilen halkbilimi veya folkloristik bilimi 19. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkmış ve İngilizce “folklore” (folk; halk, avam, lore; bilim) olarak kullanılan bu bilimin Türkçedeki ilk karşılığı halkiyat olmuştur.

Folklor denince bilimin yanında halk kültürü malzemesinin de anlaşılması, ülkemizde folklor teriminin halk oyunları, halk müziği karşılığında kullanılmasına neden olmuşsa da bu durum folklor kavramının daha yakından tanınmasıyla ortadan kalkmıştır (Artun, 2011).

İnsanların toplum halinde yaşamaya başlamalarından itibaren hayat bulmaya başlayan folklor, olay ve ürünlerine dair ilk derleme çalışmaları bilinçsiz olarak 17. yüzyılda başlamıştır. Aslında Avrupalıların halk kültürüne ilgisi, Amerika’nın keşfinden sonra buraya çeşitli nedenlerle giden din adamları, gezginler, sanatçılar ve maceraperestlerin Yeni Dünya’ya dair gördüklerini anlattıkları kitaplar sayesinde başlamıştır. Avrupalılar kendi halklarının kültürüne

ilgi duymadan önce Amerika yerlilerinin törenleri, inançları ve geleneklerini öğrenmiş ve onlarla ilgilenmeye başlamışlardır (Artun, 2011).

Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de folklorun yeni bir bilim dalı olarak tanınmasından önce, Türk halk kültürü malzemelerini derleyerek gelecek nesillere aktaran Orhun Abideleri (8. yüzyıl), Kutadgu Bilig (11. yüzyıl), Divanü Lugati't-Türk (11. yüzyıl), Dede Korkut Kitabı(14. ve 15. yüzyıllar), Baburname (16. yüzyıl) ve Seyahatname (17. yüzyıl) gibi eserlerde Türk folkloruyla ilgili birçok bilgi yazıya geçirilmiştir.

Folklorun amacı, halk kültürünü araştırıp değerlendirirken toplumun sosyoekonomik dinamiklerini ortaya çıkarmak ve mahalli kültürü önce milli kültür daha sonra da evrensel kültür haline getirerek insanlığın ortak kültürüne katkıda bulunmaktır (Tan,1997).

Genç bir bilim olan folklorun konuları başlangıçta, anonim halk edebiyatı ürünleri, türküler, gelenek ve inançlardan oluşmaktayken günümüz folklor anlayışında halka ait her şey kültürü oluşturmaktadır. Bu nedenle de folklorun konusu içine girmektedir.

Folklor başlangıçta yeni bir bilim dalı olduğu için onu antropoloji (insanbilim), etnoloji (budunbilim), tarih veya dilbilimin bir dalı olarak kabul eden görüşler ortaya konsa da bir süre sonra kendine özgü bir çalışma alanının bulunması ve çalışmalarını kendi metotları ile yürütüp sonuca ulaşması nedeni ile bağımsız bir bilim olduğu gerçeğinin kabul edilmesine yol açmıştır. Ancak dilbilim, edebiyat, tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji, etnografya, arkeoloji, vb. bilim dallarına malzeme ve araştırma sonucu verip onların da araştırma

metotlarından yararlanması, folklorun sözü edilen bilim dallarıyla da ne denli ilişkili olduğunun bir göstergesidir.

Türk folklorunun kaynakları Cumhuriyet Dönemi öncesinde sözlü kaynaklar, yazılı kaynaklar ve maddi kültür kaynakları olarak sınıflandırılırken; Cumhuriyet Döneminde ise folklor sözlükleri, folklor ansiklopedileri, katalog ve külliyatlar, folklor bibliyografyaları, süreli yayınlar, folklor arşivleri araştırmalara kaynak teşkil etmiştir.

Alan araştırması, örnek olay metodu, yazılı kaynaklardan araştırma ve diğer metotlar olmak üzere dört ana metotla gerçekleştirilen folklor araştırmalarının yanı sıra, Türk folklorunun tanıtılması ve yaşatılması ile ilgili olarak folklor kongreleri, sempozyumları, seminerleri, halk oyunları festivalleri, yarışmaları, halk edebiyatı ile ilgili bayramlar, şenlikler, yarışmalar, anma günleri, diğer konulardaki festival, şenlik ve yarışmalar ile sergiler olmak üzere çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Tan, 1997).

“Çöllerden kutuplara dünyanın her tarafına yayılmış olan insan toplulukları, içinde bulundukları koşullara uyum göstererek kendilerine özgü bir yaşam biçimi geliştirmişlerdir. Belirli bir ortamda sürekli olarak ve toplu halde yaşayan insanların geliştirdikleri yaşam biçiminin ürünü olan her şey, o toplumun kültürünü meydana getirir” (Nesim ve Öznur, 2011, 67).

Kültürümüzün yapı taşlarının önemli bir bölümünü gelenek ve göreneklerimiz oluşturmaktadır. Gelenekler, sosyal normların en önemli ve en güçlü bölümünü oluştururken, “gelmek” ten türetilen bu kelime “anane” ile aynı tutulmaktadır. Görenek ise diğer sosyal normlara oranla daha zayıf yaptırım gücüne sahiptir. Örfteki yapılma zorunluluğu, adet ve gelenekteki yapılma

özelligi, görenekteki yapılabilmeli niteliğini alır. Görenekler, gelenek ve adetlere göre daha gevşektir. Görenek henüz adet haline gelmemiş, fertlerin birbirlerini görerek yaptıkları hareketlerdir (Mear, 1997).

Kıbrıs Türk kültüründen söz açılınca Kıbrıs adasının tarihçesi ile işe başlamak ve şöyle özetlemek gerekir: “Kıbrıs’ın ilk halkı Anadolu’dan gelen kısa boylu, iri kafalı, brakisefal insanlardı.” dedikten sonra , “Milattan önce 15. asırda Mısır’ın 18. Firavun sülalesinden III. Totmes Kıbrıs’ı aldı.” diye başlar; Akadlar, Dorlar, Hititler, Finikeliler, Asurlular, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Araplar, Avrupalı şövalyeler, Luzinyanlar, Cenevizliler, Venedikliler, Osmanlı Türkleri ve icarla girip sonradan gasp eden İngilizlerden bahseder yani kısacası tarih boyunca Doğu Akdeniz’de güvenlik ve egemenlik arayan her ulusun ilk baktığı yer KIBRIS’tır diye sonlanır.” (Öztoprak ve Bayram, 2007: 296)

Bu tarihçenin günümüze uzanan önemli bir parçası da yüzyıllardır bu adada yaşayan ve bu topraklarda bir kültür mirası oluşturan Kıbrıs Türk halkıdır.

1.1 PROBLEM DURUMU

Toplumların en önemli mirası olan kültürleri ve dünyadaki tüm halkların yaşayış, gelenek, görenek, örf ve adetlerinin bütünü olan mozaik içinde Kıbrıs Türk kültürünün de göz kamaştırıcı bir pırıltısı olduğu, özellikle köylerimizde daha yoğun olarak yaşanan ve yaşatılmaya özen gösterilen gelenek ve göreneklerimizin de bu pırıltının önemli zerreciklerini oluşturduğu görülmektedir.

Bu nedenle maddi ve manevi kültür unsurlarımızın bilinmeyen yönleri ortaya çıkarılması, özgünlük veya evrensellik boyutları araştırılarak kültürel süreçteki işlevleri sorgulanması gerekliliği düşünülmektedir.

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Gazimağusa ilçesine bağlı Görneç Köyü'nün kültürü sistematik olarak ve bir bütünlük gözetilerek ele alınmıştır. Ana başlıklar ve alt başlıklardan oluşan bölümlerle Görneç Köyü'nün kültürel yapısı çözümlenmeye çalışılmıştır.

1.2 ALT PROBLEMLER

1. Görneç Köyünde yer alan maddi kültür unsurları nelerdir?
2. Görneç Köyü'nün manevi kültür unsurları nelerdir?
3. Görneç Köyü'nde yaşayan halkın kendine özgü bir kültürü var mıdır?
4. Görneç Köyü'nün gelenek, görenek, örf ve adetlerinin Kıbrıs Türk kültüründeki yeri ve kültürel süreçteki işlevleri nelerdir?

1.3 ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı Görneç Köyü'nün kültür yapısı ile ilgili bilinmeyenleri ortaya koymak ve Görneç Köyü'nde yaşayan ailelerin yaşam tarzlarının geçmişte nasıl olduğu, sözel değerlerinin neler olduğu, inançlarında nelere önem verdikleri gibi unsurları araştırmaktır. Özetle ifade etmek gerekirse neyi, neden, nasıl, nerede, ne zaman, kimin veya kimlerin yaptığı hakkında bilgi edinmek suretiyle geçmişten günümüze kadar taşınan bu değerlerin gelecek nesillere de aktarılmasını sağlamaktır.

1.4 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma geçmişten geleceğe uzanan zaman köprüsü üzerinde kuşakları birbirine bağlayan kültürel miras bağlarını güçlendirmek ve kaybedilen her yaşlı kişi ile unutulmaya bir adım daha yaklaşan değerler üzerinde farkındalık yaratarak, yeni nesilleri bu değerlerden ve kültürel mirastan haberdar edebilmek düşüncesiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma, günümüzde giderek unutulmaya yüz tutmuş ve yerlerini, büyük ölçüde kitle iletişim araçlarının insan yaşamındaki istilasına terk etmek zorunda kalan gelenek ve göreneklerimizi, yaşandıkları ilk günkü heyecan ve özlemleriyle dinleyerek ölümsüzleştirmek, Kıbrıs Türk kültürünün yapı taşlarının, zaman çarkında aşınıp, ufalanıp yok olup gitmesine engel olabilmek açısından da önem arz etmektedir.

Bu nedenle 1600'li yıllardan itibaren Kıbrıs Türk kültürü öğelerini barındırıp yaşatmaya devam eden Görneç Köyü'nün gelenek ve görenekleri araştırılmaya değer bulunmuştur.

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu çalışma, Görneç Köyü'nde doğup büyüyen ve yaşamlarını halen bu köyde sürdüren 60 yaş ve üzerindeki 20 kaynak kişi ile Eylül 2010 – Aralık 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Köy yaşamında hayatın dönüm noktaları ile ilgili gelenek ve görenekler, ağız özellikleri, kullandıkları kalıplaşmış sözler, hatırladıkları anlatma esasına dayalı türler, inançlar ve bölgelerine has yemeklerin belirlenmesine ve çözümlenmesine yönelik hazırlanmış görüşme soruları ile sınırlıdır.

1.6 SAYILTILAR

1. Kaynak kişilerin Görneç Köyü kültürü ile ilgili verdikleri bilgilerde, samimi oldukları ve bu bilgilerin doğru olduğu kabul edilmiştir.
2. Kaynak kişilere sorulan sorular Görneç Köyü'nün maddi ve manevi kültür unsurlarıyla ilgili inanç ve uygulamaları ortaya çıkaracak niteliktedir.
3. Araştırma sonucunda Görneç Köyü'nde tespit edilen kültürel unsurların Kıbrıs Türk kültürünün genelinde de var olabileceğın düşünölmektedir.

1.7 TANIMLAR

Maddi Kültür: Manevi kültürün dışı vurulmasında, biçimlenmesinde ve toplum içinde yer alarak işlevsel durum kazanmasında önemli yeri ve payı olan her türlü araç gereçler; konutlar, tapınaklar, kap kaçak, iş yerleri, taşıt araçları, silâhlar, av araçları, giyim kuşam, süs eşyası, besin elde etmek için kullanılan araç ve gereçler; günlük yaşamda kullanılan her türlü ham maddenin tümü. Web: <http://www.gencogrenci.com/Makaleler/diger/psikoloji-sozluk-m--344.aspx> adresinden 21 Aralık 2011'de alınmıştır.

Manevi Kültür: Bir kültürdeki değerlerin, inançların, dinsel, büyüsel, gizemsel törenlerin, efsanelerin, geleneklerin, törelerin, bilgilerin, becerilerin, kuralların tümü. Web: <http://www.gencogrenci.com/Makaleler/diger/psikoloji-sozluk-m--344.aspx> adresinden 21 Aralık 2011'de alınmıştır.

Gelenek: Kuşaktan kuşağa geçerek gelen, topluluğun üyeleri arasında ortak ve özel bir ruh, dolayısıyla sağlam bir bağ kuran her türlü alışkı (Mear,1997).

Görenek: Henüz adet haline gelmemiş fertlerin birbirlerini görerek yaptıkları hareketlerin tümü (Mear,1997).

1.8 KISALTMALAR

KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KAM	Kıbrıs Araştırmaları Merkezi
KIBATEK	Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu
SAMTAY	Suna Atun Mağusa Tarihi Araştırmalar ve Yazın Vakfı
HASDER	Halk Sanatları Derneği (Halk Sanatları Vakfı)
YDÜ	Yakın Doğu Üniversitesi
DAÜ	Doğu Akdeniz Üniversitesi
GAÜ	Girne Amerikan Üniversitesi
LAÜ	Lefke Avrupa Üniversitesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı

2. ALANYAZIN (LİTERATÜR)

2.1. YURTİÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

KKTC’de halkbilimine ilişkin araştırmalardan Kıbrıs Türk Halk kültürü ile ilgili olarak modern dönemde yapılmış en eski yayınlar, İsmet Konur’un (1938) “Kıbrıs Türkleri” ve Hasane Ilgaz’ın (1949) “Kıbrıs Notları” adlı çalışmalarıdır. Bu çalışmaları Mahmut İslamoğlu’nun (1969) “Kıbrıs Türk Folkloru”, ve M.Oğuz Yorgancıoğlu’nun (1980) “Kıbrıs Folkloru” isimli çalışmaları izler. Bu çalışmaların içerik ve yöntem bakımından yetersiz oldukları ancak, alanda yapılan ilk çalışmalar olmaları bakımından alana, önemli bir katkı sağladıkları düşünülmektedir.

“Halk Sanatları Derneği” adadaki ilk Türk halkbilimi derneğidir. Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi (KAM) de iki yılda bir düzenlediği “Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi” ve “Kıbrıs Araştırmaları” periyodığı ile Kıbrıs Türk halk kültürü araştırmalarına büyük katkıda bulunmaktadır. Yine DAÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin önderliğinde kurulan “Kıbrıs Türk Halk Kültürü Araştırma Kulübü”nün düzenli olarak gerçekleştirdiği ve uluslararası bir düzeye erişen “Kıbrıs Türk Halk Kültürü Kolokyumları”nın yanı sıra yine üniversite bünyesinde kurulan “Kıbrıs Türk Halk Kültürü Arşivi” ve “Kıbrıs Türk Halk Kültürü Müzesi” gibi kurumlar da bu alana hizmet vermektedir. KKTC’deki diğer üniversitelerden YDÜ, LAÜ ve GAÜ’ de halkbilimi alanına yönelik çalışmalar gözlemlenirken Gazimağusa’da kurulan SAMTAY Vakfı ve Kıbrıs ile Balkanlardaki Türk Edebiyatlarını çalışma alanı olarak seçen KIBATEK olarak bilinen kurum, düzenlediği sempozyum,

kongre, seminerler ve yaptığı yayınlarla Kıbrıs Türk halk kültürü araştırmalarına önemli katkılar koymaktadır(Çobanoğlu, 2005).

Yapılan literatür taramasında yurtiçinde Görneç Köyü ile ilgili yapılan bilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak yerel gazetelerimizden Kıbrıs Gazetesi'nin 29 Şubat 2009, 18 Ekim 2010 ve 11 Şubat 2012 tarihli gazete ve kültür ekinde Görneç Köyü ile ilgili gezi ve röportaj nitelikli yazılara rastlanmış, bu yazılarda kendileri ile röportaj yapılan Görneç sakinlerinden Melek Oylum ve Ali Atamel isimli kişilerin bu çalışmada yer alan kaynak kişiler arasında yer aldığı tespit edilmiştir.

2.2. YURTDIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Yapılan literatür taramasında yurtdışında Görneç Köyü ile ilgili yapılan özel bir çalışma bulunmamakla birlikte Prof. Dr. Hasan Eren'in "Kıbrıs'ta Türkler ve Türk Dili" isimli Türkoloji I. cilt I. sayı Ankara'da 1964'te yayımlanan makalesinde Görneç ve civar köylerde kullanılan bazı kelimelerin Anadolu'da kullanıldıkları bölgelere yer verilmiştir.

3.YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yapılan çalışmada “planlama”, “derleme” ve “değerlendirme” aşamaları özenle gerçekleştirildikten sonra, kaynak kişiler yanında literatür çalışması ve diğer aşamalar için kütüphaneler, internet ve KKTC Harita Dairesi’ne başvurulmuştur.

Araştırma süresince özellikle yerel basın takip edilmiş ve Görneç Köyü ile ilgili BRT tarafından 1991 yılında yapılan belgesel nitelikli bir programdan yararlanılmıştır.

Çalışma sırasında önce kaynaklar çözümlenmiştir. Daha sonra görüşme kayıtları deşifre edilerek yazıya aktarılmış ve değerlendirme yapılmıştır.

3.2. EVREN

Araştırmanın evreni 2011-2012 yılları itibarıyla Görneç köyünde yaşayan Kıbrıslı Türklerdir.

3.3. ÖRNEKLEM

Araştırmanın örnekleme, amaçlı örneklem temel alınarak belirlenmiştir.. Görneç köyünde doğup büyüyen ve yaşamlarını halen Görneç’te sürdüren, 60 yaş ve üzerindeki, 20 kaynak kişi, yaşantılarındaki dönüm noktaları, köylerine ait gelenek ve göreneklerle ilgili bilgi edinilmesi hedeflenerek, amaçlı olarak tercih edilmişlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3.3. VERİ TOPLAMA YOLU/ARACI

Bu araştırma sırasında, ön okumalar tamamlandıktan sonra alanın ve kaynak kişilerin tanınmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda, odaklı ve görüşme yapılan kaynak kişilerin altmış yaşın üzerinde olmaları da göz önünde bulundurularak, yaşantılarında günümüzden geçmişe yönelmek suretiyle hazırlanan, kolay anlaşılabilir yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış sorular kullanılmıştır. Araştırma sorularıyla ilgili olarak uygulamaya geçilmeden önce alanında uzman kişilerden görüş alınmıştır.

Görneç köyünün gelenek ve görenekleri araştırılırken köyde bulunan evlere, kahvelere, muhtarlığa, şehitliğe ve camiye gidilmiş köydeki bir cenaze törenine katılmış ve gözlem yoluyla da veriler toplanmıştır.

Yapılan çalışmalarda, görüşme yapılan kişilerin de onayı alınarak, ses kayıt cihazı, fotoğraf makinesi ve not defteri kullanılmıştır.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma sırasında elde edilen veriler çözümlenirken ses kayıtları, kaynak kişilerin ağızlarından çıktığı şekilde yazıya aktarılmıştır. Görüşme yapılan konulara göre veriler çözümlenmiş ve bilgiler seçilip, ayrıştırılıp metin haline getirilmiştir.

Kaynak kişilerin nesnel bir biçimde sorulara cevap vermesine özen gösterilmiş ve kaynak kişiler, kendi görüş ve düşüncelerini bir kenara bırakarak soruları cevaplandırmaları konusunda yönlendirilmiştir.

4.1 BULGULAR

4.1.1 BÖLGENİN TARİHİ, COĞRAFI VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

i. KÖYÜN KONUMU

33° 34' 48'' doğu boylamında ve 33° 16' 48'' kuzey enleminde yer alan Görneç Köyü, Lefkoşa'ya 30 km, Gazimağusa'ya 50 km uzaklıktadır. Görneç'e komşu köyler Serdarlı (Çatoz) ve Ergenekon'un (Ayharida) köye uzaklığı 4 km (3 mil) dir.

20 km² alanda kurulu olan bu dağ köyü, konumu itibarıyla Girne Sıradağları'nın güney eteklerinde yer alan, Mesarya manzaralı bir Kıbrıs Türk köyüdür. Eski Görneç ve Yeni Görneç olarak ikiye ayrılan köy, İngiliz yönetimi döneminde toprak kayması nedeniyle eski yerinden bugünkü konumuna yerleştirilmiştir.

Eski Görneç olarak bilinen yerde, günümüzde bazıları hayvan barınağı olarak kullanılan ve hala ayakta kalan taş hanaylar ile bu hanayların tahta pencereleri ve perdelikleri zamana meydan okurcasına dimdik ayakta durmaktadır.

ii. GÖRNEÇ ADININ ANLAMI VE KÖYÜN TARİHÇESİ

Adının anlamı "Güzel Bahçe" ya da "Sepet Örülen Yer" olarak bilinen Görneç, köyün kurulduğu ilk zamandan beri bu adı kullanmaktadır. Köyde hiç Rum nüfus bulunmamasına rağmen, Kıbrıs Cumhuriyeti ve daha eski dönemlerde

köyün adı Rumca Kornokipos veya resmi kayıtlarda rastlandığı şekilde Keurnech olarak anılmaktadır.

Köyün kuruluşu ile ilgili anlatılan hikâyede ise, köyün ilk sakinlerinin Görneç'in şu anda kurulu olduğu yerin doğusundan (Sivri Tepe) ve batısından (Koca Koyunluk) gelerek buradaki su kaynağının etrafına yerleşen üç beş aile olduğu söylenmektedir. Bu aileler su kaynağını kontrol eden papazlara (keşiş) para ödeyerek suya ortak olmuşlar ve kuyunun etrafına yerleşmişlerdir. Ancak zamanla papazlarla aralarında anlaşmazlık baş göstermiş ve bu aileler papazları buradan kovarak bu bölgede yaşamlarına devam etmişlerdir.

1974'te Rum saldırılarına uğrayan köy halkı komşu köy Ergenekon'a sığınmış ve çarpışmalar sırasında Ahmet İnce, Mehmet İnce ve Celal Sarı isimli üç de şehit vermiştir. Şehitler köyün savunmasını yaparken vuruldukları mevzinin yanında toprağa verilmişler ve anılarına Eski Görneç ile Yeni Görneç arasına "Üç Şehitler Anıtı" inşa edilmiştir.

iii. NÜFUSU

Bilinen en eski tarihi 1600'lere kadar uzanan köyde, hiç Rum nüfus bulunmamıştır. Ancak 1901 ve 1946 nüfus sayımlarında köyde bir Hristiyan'ın yaşadığı görülmektedir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde bu kişinin Risanti adında bir Rum olduğu ve o dönemlerde tefecilikle geçimini sağladığı öğrenilmiştir. Risanti adlı Rum, Görneç'te de köylüye borç para vermesi karşılığında köylünün tarlalarını üzerine koçan etmiş ancak köyün ileri gelenlerinden olan Gaveci Ahmet (Ahmet İnce) tarafından, ileride köylünün başına dert olacağı düşüncesiyle bir gece oldukça içirilip sarhoş edildikten sonra imzası alınarak, tarlalar eski sahiplerine uygun bir fiyata iade edilmiştir. Bu

olaydan sonra Risanti de bir daha köye uğramamıştır. Köyde hala bu Rum'un o dönemde sahip olduğu tarla "Risanti'nin tarla" adıyla anılmaktadır.

Görneç köyünün 2012 yılı itibarıyla bugünkü nüfusunun 700 civarında olduğu söylenmektedir. İngiliz Dönemi, Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi ve KKTC Döneminde adada gerçekleştirilen nüfus sayımlarında ise köyün nüfusunun 1901'de 206, 1911'de 194, 1921'de 202, 1931'de 185, 1946'da 279, 1960'da 292, 1990'da 398, 1996'da 440 ve 2006'da ise 515 olduğu tespit edilmiştir. 2011 yılında yapılan nüfus sayımları sonuçları ise henüz açıklanmamıştır. Yıllara göre nüfus sayısına bakıldığında da görülebileceği üzere köy dışı göç vermemektedir. Görneç'in dışı göç vermemesindeki en önemli nedenlerden biri de köyde doğan erkek çocuklara hemen ev inşaatı başlanması ve çocuk yetişkin yaşa gelinceye dek bu evin hem köylüler tarafından yardımlaşarak hem de sahibinin maddi olanakları ölçüsünde bitmiş veya bitmeye yakın hale getirilmesidir. Böylece genç, evleneceği zaman hem ata topraklarından uzaklaşmamakta hem de köyde yürüttüğü tarım ve hayvancılık faaliyetlerine devam edebilmektedir.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşmalarının yanında, köydeki genç nüfusun büyük bölümü köye yakın şehir merkezlerinde devlet memuru olarak ya da çeşitli işlerde de çalışmaktadır.

iv. KÖYÜN MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Köyün mimarisine bakıldığında, bugün bile dimdik ayakta duran Eski Görneç'teki taş hanayların yerini Yeni Görneç'te lüks betonarme yapılara ve sayıları giderek azalan kerpiç evlere bıraktığı görülmektedir.

Görneç'teki taş ve kerpiç konutlar incelendiğinde hemen hemen tüm yapıların hanay, hanay altı ve bunlara yardımcı ateş evi (aş evi), tuvalet (gadımhane), hamam, ambar ve mandıraların (hayvan barınaklarının) bulunduğu iç avlu düzeninde şekillendiği gözlemlenmiştir.

Özellikle kerpiç konutların çatı malzemesinde kullanılan merteklerin, genellikle aynı boyda olması, bu tipte inşa edilen konutların oda genişliklerinin de birbirinin aynı olmasına neden olmuştur.

Biri ortada, diğer ikisi bu orta odaya açılan iki oda şeklinde inşa edilen ana binalarda, orta oda günlük oturma odası, sağ veya sol taraftaki odalardan biri ev halkının nadiren kullandığı ve misafirlerin ağırlandığı misafir odası, sonuncusu ise çocuklar ve ebeveynlerin bir arada yattıkları yatak odası olarak şekillenmektedir. Çocukların sayısı ve yaşlarına göre de bu üç odanın iki tanesi yatak odası olarak kullanılabilir.

Ova ve mandıra işlerinin dışında ev hanımı gününün önemli bölümünü, ateş evi denen ve yemek pişirmek, çamaşır yıkamak veya çocuklara banyo yaptırmak amacıyla su kızdırılan ve bu nedenle içinde gerçekten sürekli ateş yanan odada geçirmektedir. 1970'li yılların ortalarına kadar elektrik bulunmayan köyde diğer odaların ısıtılması için de ateş evindeki ateşin kömürlerinden yararlanılır, ateş tenekeleri ile ana binanın orta odasına taşınan kömür ile odalar ısıtılırdı.

Gadımhane de denen tuvalet, ana binadan uzakta olduğu için, çocukların tuvalet ihtiyaçlarını gece daha kolay karşılayabilmek amacıyla yatak odalarında "lazımlık" bulundurulurdu.

Günümüzde Görneç'te oldukça modern betonarme konutlar inşa edilmiş ve köydeki hayvan barınakları da yeni yapılan düzenleme ile köyün dışındaki organize hayvancılık bölgesine aktarılmaya başlanmıştır.

V. KÖYDE EĞİTİM

Görneç köyü “eğitime” ve “eğitimciye” her zaman özel bir değer vermiş ve her dönemde köylerinde görev yapan tüm öğretmenlere hak ettikleri saygı ve sevgiyi en üst düzeyde göstermiş bir Türk köyüdür. Ayrıca Atatürk’e olan bağlılıkları ve saygıları nedeniyle de 1936’lı yıllarda sadece köyün camisine asılmasına izin verilen “Atatürk” resmi için ileri geri konuşan, resmin put olduğunu ve dinimizde bunun günah olduğunu iddia eden köyün imamı “Kaşif Dede’yi” evkafa şikayet ederek, köyden sürdürmüş ve yerine Yeniceköy imamının gelmesini sağlamışlardır.

Görneç’te yaşayan en yaşlı kişi olan Melek Oylum, okumayı yazmayı köy okulunda, eski Türkçe olarak öğrenmiştir. O zamanlarda bir üst sınıfa çıkmaya “gıratağa çıkmak” denirdi. Eskiden okunan kitaplar “Tebareke”, “Amme” ve “Cerohya” olarak adlandırılırlardı. Melek Oylum yeni harflerle okuyup yazmayı ise kendi çocukları okula gidince onlarla birlikte öğrenmiştir.

Yine o yıllarda Kuran-ı Kerimi baştan sona bitiren çocuklar, mükâfat olarak bir eşeğe bindirilir ve köyde dolaştırılırdı.

1953’te İngiliz idaresindeki dönemde, köydeki öğrenci sayısı 60’ı geçince kanunen köye ikinci bir öğretmen atanmış. Ancak tek odalı okul yetersiz kaldığından 1., 2. ve 3. sınıfların eğitimine yardımcı bina olarak köydeki camide

devam edilmiştir. Bu yıllarda 6 yıl süreli ilkokul eğitimi, sabah ve öğleden sonra günde iki defa ayrıca Cumartesi günleri de öğlene kadar yapılmaktaydı.

İngiliz idaresindeki dönemde adadaki tüm Türk okullarında olduğu gibi Görneç'te de milli bayramların kutlanması ve okulda Atatürk resmi bulundurulması yasaktır.

“Yaşa Kralımız, Yaşa Hakanımız” ve sonraları “Yaşa Kraliçemiz, Yaşa Ecemiz” dizeleriyle İngiliz Kraliyetine bağlılıkların dile getirildiği dizelerle başlayan okul günleri, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanına kadar bu şekilde devam eder. Hatta köyde görev yapan öğretmen, çocuklara 23 Nisan'ın ne olduğunu Atatürk'ün kim olduğunu gizlice anlatır ve yine yasak olan Türk bayrağını ise defterlerine çizerek öğretirmiş.

TMT'nin örgütlenme faaliyetlerine başladığı ve milli duyguların da oldukça yoğun yaşandığı 1955'li yıllarda, köy öğretmeni okuldaki çocuklardan birini kapıya nöbetçi koyarak, gelebilecek İngiliz müfettiş ihtimaline karşı tedbir alır ve 23 Nisan'ın neden “Çocuk Bayramı” olduğunu “Atatürk”ü ,“Egemenliği” Görneç'teki Türk çocuklarına anlattıktan sonra bayramlarını kutlamak üzere bütün okulu kır gezisi adı altında okul binasından uzaklaştırarak gizlice ezberlettiği “Haydi oğlum haydi git. Ya gazi ol ya şehit” dizeleriyle başlayan şiiri okuturmuş. Yasaklar nedeni ile gizlice kutlanan bu bayram, o dönemde Görneç'te okula giden tüm çocukların hafızalarında gururlu ve biraz da buruk bir anı olarak kalır.

Görneç halkı bu milli değerlere oldukça önem vermiş ve 1960'tan sonra ilk kez kutlanmaya başlanan 23 Nisan törenleri için tüm köy halkı arpa orağı zamanı olmasına karşın işi gücü bir kenara bırakarak bu bayramı davullar zurnalar

eşliğinde kutlamış, öğretmenin tüm köy halkına anlattıklarını can kulağıyla dinlemiş ve bu milli ziyafeti doyasıya yaşamıştır.

İlk defa bayrak tutabilmenin heyecanını yaşayan köylüler, bulabildiği otobüs, traktör, motorlu araç ne varsa bunlara binmiş ve gururla taşıdıkları Türk bayrağını bu bayram coşkusuyla bölgedeki tüm Türk köylerinde dolaştırmıştır.

Yine bu yıllarda köyde sadece erkeklere olmak üzere gece okulları düzenlenerek, halka okuma yazma öğretilmiş ve en azından mahkeme, tapu ve nüfus kayıt gibi devlet dairelerinde kendi işlerini görmeleri kolaylaştırılmıştır.

1960'lı ve 70'li yıllarda adadaki oldukça kısıtlı maddi imkânlarla rağmen Görneç köyünde yaşayan ve orta öğrenimlerini Lefkoşa'da tamamlayan gençlerden hem kız hem de erkeklerden Türkiye'ye yüksek öğrenim görmeye gidenlerin olması da köylünün okumaya verdiği değerin bir göstergesidir.

1995 yılına kadar kendi öğrencisine kendi köyünde hizmet veren okul, daha sonra MEB'in merkezileştirme girişimleri neticesinde her sınıfın ayrı ayrı eğitim aldığı Serdarlı İlkokulu'na taşınmıştır.

Günümüzde okuma yazma bilmeyen yetişkinin bulunmadığı Görneç'te Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen ve el sanatlarının hayat bulduğu, genç nesillere de aktarıldığı köy kadın kursları da düzenlenmektedir.

vi. TARIM VE HAYVANCILIK

Görneç'te geçmişten beri halkın büyük bir çoğunluğu geçimini çiftçilik ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Köyde küçükbaş hayvanlardan elde edilen sütün

büyük bir miktarı, bilinen en eski dönemlerden beri yetiştiriciler tarafından hellim ve nor olarak işlenmektedir. İşlenen bu ürünlerin hem kendileri tarafından tüketilmesi hem de satışının yapılması, aile bütçelerine katkı sağlamaktadır. Sahip olduğu doğal bitki örtüsü "tülümbe" (beyaz tulumba) sayesinde geçmişten beri köyde üretimi yapılan kara kovan balı, günümüzde yerini modern arıcılığa bırakmışsa da, üretilen balın aromasında hala tülümbe kokusu ve rayihasını hissetmek mümkündür.

Köyde suyun bol olmaması ve toprak yapısının kumlu, taşlı ve gonno olması nedeniyle arpa, buğday, yulaf, kimyon, burçak gibi kuru ziraat ürünleri yetiştirilmektedir. Köylü, eskiden beri kendi yiyeceğini çıkarmak maksadıyla da derince sürdüğü ve "sürgü" denen aletle düzelterek kapattığı toprağa "gönen" tutturur ve bu toprakta kabak, börülce, kavun, karpuz, vb. zerzevat yetiştirmektedir.

Zeytin ve harnup ağaçlarının da önemli geçim kaynakları arasında yer aldığı köyde, eski bir de yağ değirmeninin kalıntıları bulunmaktadır. Özellikle zeytin ve zeytinyağı, köylü için gelir getiren önemli bir üründür. Eskiden zeytin ağaçlarının yüksek kısımlarına ulaşmak için "ısgalavadi" denen merdiven benzeri sağlam soltu çıkıntıları bulunan bir alet kullanılır ve sonbahar mevsimi boyunca zeytin toplanmaya devam edilirdi. Toplaması biten zeytin ağaçlarının burnunda veya ulaşılamadık yerlerinde kalan birkaç zeytini de köyde zeytin ağacı olmayan ve "bunguracı" denen kişiler toplar, böylece onlar da kendi yiyeceklerini çıkarmış olurlardı.

Eski Görneç olarak bilinen yerde bulunan, sonradan bakım ve onarımı yapılan ve bugün hala suyu olan köye ait çeşme, 1930 tarihini taşımaktadır.

Eskiden bu bölgede su bulunduğundan meyve ağaçlarının da bulunduğu hatta tütün yetiştiriciliği de yapıldığı söylenmektedir.

Geçmişte uzun süren kuraklıklar nedeniyle toprağın iyi işlenmesi ve mümkün olan en iyi ürünün alınabilmesi için canla başla çalışan köylüler, ürünün bir sonraki yıl ekecekleri tohum ihtiyacını karşıladığı dönemlerde hasılatı iyi sayar tanrıya şükrederlermiş.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygın olduğu köyde geçmiş dönemlerde büyükbaş hayvanlar, sütünden yararlanmak için değil de çift sürmek için kullanılırdı. Hatta yavrulayan büyük baş hayvanın ağız deneni ilk sütünü danası (tanası) ememezse süt sağılıp dökülürdü.

Küçükbaş hayvancılıktan elde edilen süt ise tercih edilen makbul bir üründür. Ancak buzdolabı bulunmadığı için sütün saklanması mümkün olmayacağından süt, hayvan sahipleri tarafından hellim ve nor olarak işlenir, ailenin kendi ihtiyacı dışındakiler ise satmak için Lefkoşa'ya götürülürdü. Dağ köyü olması ve hayvanların ormanlardan da beslenmesi nedeniyle sütlerinin kokulu olmasından dolayı devamlı müşterisi bulunan bu ürünler kışta da yenmek üzere "testi" deneni büyük kaplarda saklanırdı.

Köyde hayvan sahipleri, eskiden beri hayvanları sağlamak ve sütü köye gelen sütçüye teslim etmek maksadıyla, en geç sabah 5'te, yani gün ağarırken kalkarlardı. Hatta 1972'den sonra İngiltere'den köyüne geri dönerek inekçilik yapmaya başlayan Halil İbrahim Dayı'nın sağım amacıyla kullandığı jeneratörün sesi, köylü için uzun yıllar kalkma vaktini haber veren bir çalar saat gibi kabul görmüştür.

1974'ten önce özellikle Nisan aylarında Rumların paskası nedeni ile pilavuna denilen hamur işinin yapımında kullanılmak üzere peynir yapılır ve Rumların gittiği pazarlarda bu ürünler kolayca alıcı bulurdu. Yine bu pazarlara götürülmek üzere köydeki kadınların buğday kaleminden işledikleri ve "urup" adı verilen siniler hazırlanırdı. Rumlar paska dedikleri dini törenlerinde kiliseye götürecekleri "bulguru" (gollifa) yine urup denen bu sinilerde taşıdıkları için pazarlarda bu ürünler de kolayca alıcı bulurdu.

Köylüler arasında hayvanlarından sağılan sütü "değişişe" verme adeti de yaygındır. Bu yolla her gün sağılan süt, anlaşılanlar arasında bir hanede toplanarak işlenir ve ürün haline getirilirdi. Sütünü değişişe verenler, verdikleri süt miktarı kadar sütü, sıra kendilerine geldiğinde sütü verdikleri kişilerden geri alırlardı. Verilen süt miktarı çöplerle ölçülür ve iade edildikçe bu çöpler sırayla kırılarak hesaptan düşülürdü. "Değişişe" verme yöntemiyle hem sütü işleyecek olan hanımlar sütün kendilerinde olmadığı günlerde bir miktar dinlenmiş olur hem de sütün toplandığı evde daha çok ürüne çevrilmesi sağlanırdı.

Doğuran hayvanların erkek yavruları satılıp gancık (dişi) yavrular ayrıldıktan sonra yavrulara analarını unutturup süttten kesmek ve davarın sütünü sağlamak maksadıyla hayvanlar da başka çobanlara "değişişe" verilirdi. Kırk gün kadar süren bu zamanda yavrular analarını görüp hatırlamasınlar diye o çobanlar aynı ovaya otlamaya gitmezlerdi.

Yavruları değişişe verilen hayvanlardan ilk sağılan süt ise maddi durumu iyi de olsa hayvanı olmayan kişilerle, fakir fukaraya dağıtılır ve buna da "sıcak vermek" denirdi. Süt dağıtılan bu kişiler ise kapları boş iade etmezler evdeki malzemesine göre bir avuç pirinç, yumurta, patates koyarak dağıtana

teşekkür ederlerdi. Ancak iade edilen kaplara hiçbir zaman şeker konmazdı. Çünkü şekerin erime özelliği olduğundan hayvanın da memesinin eriyeceğine inanılırdı.

Sütün “Sıcak vermesi” bittikten sonra sağılmaya devam eden sütün, yine köyün öğretmenine, destebanına, muhtarına kısaca hayvanı olmayanlara sırayla bu kez hellim, nor gibi ürünlerin “sıcağı” verildi. Köylüler bu paylaşım la hem huzur bulurlar hem de ürünlerinin bereketli olacağına inanırlardı.

Koyunların boynuna “çakari” denen küçük çanlar asan hayvan sahipleri dağda otlamaya giden keçilerin ise boyunlarına daha büyük çanlar asar ve hangi keçi ve ailesinin nerede olduğunu anlayabilirlerdi. Keçiler de ovaya kendi “çebiç”leriyle ve “oğlak”larıyla birlikte guruplaşarak yayılırlardı. Hatta yavrular biraz büyüdükten, ireldikten sonra davar ormana salınır, geceyi de ormanda geçiren davara başçılık eden keçilerin ise boyunlarındaki çanın sesinden hayvanların hangi mevkide oldukları çoban tarafından kolaylıkla tespit edilir, bu şekilde hayvanlar gene olası tehlikelere karşı çobanın gözetiminde tutulurlardı.

Mayıs ayı başında da çobanlar yardımlaşarak davarı dağdan indirip köye getirirlerdi. Köylü davarın gelişini heyecan ve mutlulukla karşılar, dağa yavru gönderdikleri hayvanlarını büyümüş olarak görmekten heyecan ve sevinç duyardı. Evin çocukları da “Aysel” veya “Gülizar” gibi insan adları verdikleri bu hayvanları karşılar ken bir arkadaşlarını görmüş kadar mutlu olurlardı.

Keçiler fiziki özelliklerine göre de “gök keçi”(Gri rengi fazla), “Batsali keçi” (Parça parça lekeli), “küpeli keçi”, “midi” (küçük kulaklı), “gulaklı” veya “garşının” adlarını alırlardı.

Köydeki yerli koyunlar ise “goca guyruklu” olup bu büyük kuyruk sayesinde kuraklık zamanlarında daha dayanıklı olduklarına inanılır, ayrıca hayvanın büyük kuyruğu yüzünden devrilerek yürümesini de bir bayanın endamlı yürüyüşüne benzetirlerdi. Köyde makbul sayılan hayvanlar uzun kulaklı keçiler ile koca kuyruklu koyunlardı.

Çobanlar gene koyunları yardımlaşarak kırkarlar, bu kırkma sonrasında da yeme içme ve eğlence düzenlerlerdi. Kırkılan yünler ise, yüncüye satılır veya kendi ihtiyaçlarını görmek üzere yatak, yorgan ve yün çarşaf yapılarak değerlendirilirdi. Ayrıca davar, yaz mevsiminde üç defa denize yıkanmaya götürülür hem kırkılan hayvanlar rahatlar hem de çıkacak yünlerinin temiz olması sağlanırdı.

Hasat zamanı Görneç'te, arpa ve buğday orağı bittikten sonra “tikenlik” denen eğlence yapılır, hayvan kesilerek yeme içme düzenlenirdi.

Davarın başkasının tarlasına zarar vermesi durumunda desteban zarar veren davarın sahibine ceza keserdi. Yine İngiliz döneminde kasıtlı olarak birinin ürünü yakılır veya başka türlü zarar verilir ve zararı veren ortaya çıkmazsa, İngiliz hükümeti “gagovullo” denen ceza keser ve hasarın bedelini tüm köyün hane sayısına bölerek, zararı yine köylüden tahsil ederdi. Hal böyle olunca köylü ceza ödememek için hem kendi malını hem de başkasının malını iyi korur zarar veren görürse şikayetini yapar ve “gagovullo” denen cezayı ödemekten kurtulurdu.

Vii. KÖYDE YAŞAM

Görneçli kadınlar için eskiden beri gün oldukça erken başlamaktadır. Sabah beş gibi kalkan hanımlar, önce evinin ihtiyacını görecektik kadar süt sağlar,

yine ihtiyaca göre yumurta pişirir, çocuklarının ve eşinin kahvaltısını hazırladıktan sonra günlük işlerine koyulurdu.

Ovaya gidileceği zamanlarda orada yenecek yiyecekleri ve suyu da yanlarında götüreren köylüler yanlarında “ırgat” çalıştırıyorlarsa mutlaka onların da yiyeceğini götürür hatta ırgatlara hazırlanan yiyeceklere kendi yiyeceklerinden fazla özenirlerdi. Günün büyük bölümünü ovada geçiren köylüler kahvaltıdan sonra saat dokuz sularında evlerindeki malzemeye göre “darcıklarında” götürdükleri “guşluk”, on iki sularında “öğlen”, üç sularında “ikindin” öğünlerini ovada, “akşam” yemeklerini ise evlerinde yerlerdi.

Havanın yağmurlu olmasından dolayı ovaya gidilemeyecek günlerde ise kahvaltıda mutlaka “gadmer” pişirilir ve pişirilen bu katmer mutlaka konu komşu ve yoldan geçen tanıdıklara da ikram edilerek bir muhabbet kurulurdu.

Yemek pişirme, su gızdırma işi önceleri evin erkeği tarafından budama zamanı eve depolanan ya da haftada bir dağdan getirilen zeytin veya “şam” odunu yakarak gerçekleştirilirdi. Daha sonra islim ve 1960’lı yılların ortalarında da üç gözlü gaz ocakları kullanılmaya başlamıştır.

Görneç’te geçmişte köydeki bayanların kendi aralarında toplanıp kahve veya çay içtiği görülmezdi. Kahve erkekler tarafından kahvede içilirdi. Gara çay dedikleri çay ise hiç yoktu. Çay olarak anason ve nane kaynatan bayanlar bunu da daha çok karın ağrısı veya boğaz ağrısı olursa içerlerdi. Bu nedenle evlere yapılan komşu ziyaretlerinde daha çok gadmer, hellim böreği, nor böreği gibi sıcak yenen hamur işleri ikram edilirdi.

Eğlence veya dinlence için boş vakitleri olmayan Görneçli kadınlar, kış mevsiminde zeytin zamanından sonra, ova işi azalınca ya giysilerini dikmek üzere

kendileri bez dokurlar ya da çeyizlere konmak üzere bir el işi tutarlardı. Erkekler ise yağmur nedeni ile tarlaya gidemedikleri zamanlarda ve akşamları, kahvede içki veya kahve içerek vakit geçirirler, eğlence için de “pastra” dedikleri kağıt oyununu oynarlardı.

Evlerde çeşme ve su bulunmadığı 1960’lı yıllardan önce su ihtiyacı köydeki üç ana yolun her birinde bulunan çeşmelerden taşınan su ile karşılanırdı. Bir sonraki gün kullanılacak suyun da çeşmeden taşınması işini yine kadınlar yapardı.

Evin ekmek ihtiyacı da yine bayanların taş fırınlarda pişirdikleri ekmeklerle karşılanırdı. Bu fırınlar Mesarga (Mesarya) köylerinde odunun bol olmaması nedeni ile alttan susam çalısı ve eski tahta yakılarak kullanılırken Görneç gibi dağ köylerinde fırının içinde özellikle is çıkarmadığı için makbul olan zeytin odunu veya şam odunu yakılarak kullanılırdı. Ekmeğin yanında hellimli, zeytinli bidda, pilavuna, çörek ve peksemet de bu fırınlarda pişirilen diğer hamur işleriydi. Yardımlaşmanın ve paylaşımın burada da gözlemlenebildiği bu günlük işlerde her evde ayrı fırın yakmak yerine, o gün yanan fırında, hamur yoğuran diğer komşular da ekmeklerini veya çöreklerini pişirebilirdi.

viii. KÖYDE YAPILAN EL İŞLERİ

Görneç’te hanımlar tarafından işlenen, günlük hayatın hemen hemen her alanında kullanılan ve köyde “urup” olarak bilinen siniler hem günümüzdeki plastik kapların yerini tutan kullanışlı bir ev eşyası hem de üretildiği eve gelir getiren bir el işi ürünüdür.

Geceden ıslatılan buğday kalemlerinin bükülerek istenilen kullanım amacına göre çeşitli şekillerde ve arzu edilen renk ve motiflerle örülmesiyle ortaya çıkan bu ürünler, köy kadınlarının boş kaldıkları her anda ellerine aldıkları ve yaratıcılıklarını da kullanarak gönüllerince motifler yerleştirdikleri bir el sanatıdır. Eskiden yol boylarında biten ve “ciftcik” denilen bir otun da kullanımıyla işlenen uruplar dal, gülümdanlık, çarkıfelek, sarhoşbacağı, eğri verev, sarhoş sokağı, gibi adlar alan motifler taşırlar; kırmızı, yeşil ve bu iki rengin karışımı olan mor renkler kullanılarak işlenirlerdi. Arzuya göre saplı veya kapaklı şekillerde örülen uruplarda kimi zaman yoldan geçen manavdan alınan bir kaç okka meyve taşınırken, kimi zaman ise yeni doğacak bebek için hazırlanan giysiler ve doğumda kullanılacak eşyalar muhafaza edilirdi.

Urubun ana malzemesini oluşturan ve kalem (galem) denilen yan ürünün başka bir kullanım alanı da Kıbrıs'ta hemen hemen her evde bulabileceğiniz geleneksel sandalyelerdir. Görneç'te de bu sandalyelerin yapımı ve kullanımı oldukça yaygındır. Ancak kalemlle birlikte ciftcik denen malzeme yerine bu kez dere kenarlarından kesilen sazlar kullanılmakta ve bu sandalyelerde de arzuya göre renkler ve motifler yer almaktadır. Eskiden Görneç'te Kamil Dayı tarafından üretilen bu sandalyeler, zamana meydan okurcasına hala kullanılmaya devam etmektedir.

Eskiden yapımı ve kullanımı oldukça yaygın olan başka bir el işi ürün de “mapo” adı verilen ve çobanların darcıklarında hellim, zeytin taşımak için kullandıkları kaplardır. Mapo yapımı için hurma ağacının göbeğinden kesilen dallar düğüm atıldıktan sonra “piz”(biz) denilen ucu sivri tahta saplı demir ile delinir ve bir hafta kadar kuruması için bekletilirdi. Örölmeye başlamadan önce

ıslatılarak yumuşaması sağlanan bu dallar tekrar düğümlenerek piz ile delinir, örülmeye başlanır ve istenen büyüklükte mapolar örülürdü.

Görneç'in diğer bir özelliği ise günümüzde artık müzelerde karşımıza çıkabilecek bez dokuma tezgahlarının (dezah), Görneçli kadınların günlük hayatlarının vazgeçilmez bir parçası oluşudur. Eskiden hemen hemen her evde bulunan bu tezgahlarda, ev halkına gömlek veya iç çamaşırı dikmek amacıyla bez ve yine evde kullanılacak veya kızın çeyizine hazırlanacak gamzeli veya çift yanaklı denen motifler taşıyan çarşaf, peşgir gibi ihtiyaçlar dokunurdu. Dokunan kumaştan erkeklere içi astarlı olacak şekilde gömleğin üzerinden giymeleri için "zıbına" denilen üst giysi de dikilirdi. Astarlı olması ve şimdiki gibi ölçülerin bulunmamasından dolayı, dikimi daha zor olan zıbınalar için kadınlar kimi zaman köydeki diğer usta "çulha"lardan yardım alırlardı.

Dokunacak ipliğin sağlam olması için "haşıl" denen hamur ıslatılarak ipler bu hamur ile iyice ovulur ve çileler hazırlanırdı. Çözülecek bezin miktarına göre yani kaç arşın bez isteniyorsa hesaplanarak "gelemgenler" takılır ve tezgah ona göre hazırlanırdı.

ix. ULAŞIM

Hatırlanan en eski dönemlerde köye ulaşım eşek ile sağlanmaktaydı. Ancak komşu köyler olan Çatoz ve Kalavaç'tan şehir merkezlerine otobüs seferleri yapılmaya başlanınca köylü bu kez eşiği, bu köylere gidip otobüse binebilmek için kullanmaya başlamıştır. Otobüsün hareket edeceği yere yakın bir yerde bir tanıdık veya akrabanın evine bağlanan hayvan, dönüşte yine aynı yerden alınarak ve eldeki yükler de yüklenerek köye dönmek için kullanılırdı.

1963'ten sonra Ziya Dayı'nın ve bir başka köylünün aldığı otobüs ile iki köy otobüsüne kavuşan Görneç halkı, sadece Pazartesi ve Cuma günleri bu otobüsler ile Lefkoşa'ya ulaşabilmekteydi. Bu yolculukların seyrek olmasındaki en büyük etken ise, köyde herkesin işinin gücünün başında bulunması ve şehirde geçirecek fazladan zaman olmamasıdır. Yine eski dönemlerde Lefkoşa'da sanat öğrenmeye gelen köyün birkaç genci de hafta arası Lefkoşa'da konakladıkları için fazla bir ulaşım ihtiyaçları bulunmamaktaydı.

Ancak 1990'lı yılların sonlarına kadar köylünün davet edildiği düğünlerin köyün dışında olması halinde düğün sahipleri, davetlilerin ulaşımını kendi kiraladığı köy otobüsleri ile sağlamaktaydı. Daha eski dönemlerde ise Hala Sultan gibi ziyaret yerlerine de ulaşım için köy otobüsleri kullanılmaktaydı.

Günümüzde ise Görneç'te her hanede özel araç bulunmakla birlikte seferlerine hala devam eden köy otobüsleri giderek azalan müşterilerini şehir merkezlerine taşımaktadır.

KÖYDE BÖLGELERE, DERELERE, HAYVAN VE BİTKİLERE VERİLEN ADLAR AKRABALIK ADLARI

Yapılan araştırma sırasında Görneç'te hemen hemen her yerin köy halkı tarafından kullanılan ve o bölgenin veya derenin özelliklerine göre kendisine verilmiş bir adı olduğu öğrenilmiştir. Yine bölgede böcekler, bitkiler ve hayvanlar için kullanılan adlar şöyle tespit edilmiştir.

TEPELER VE OVALAR: Sivri Tepe, Farfari, Uzun Gaya, Yanık, Alıcın Ova, Mandıranın Başı, Koca Goyunnuk, Güçük Goyunnuk, Domuz Daşı, Dolamacın Ardı, Beylikler, Akbitan, Parçalar, Beyliğin Gıraç, Dereler, Binalar, Bostanlık, Risanti'nin Tarla, Abdu'nun Tarla

DERELER: Harmanın Dere, Öküz Ölüstünün Dere, Cehennem Deresi, Gara Mersi'nin Dere, Sakızlıg'ın Dere

HAYVANLAR: Keklik, tavuşan(göcen), fassa(tahtalı), turaş, gartal(kartal), şahin, cikla (gara tavuk), bardalla (bağırtlak), alina, alo (erkek hindi), gilli (6-12 aylık eşek yavrusu), bulara (0-6 aylık eşek yavrusu)

BÖCEKLER: Gelin Getir Hasan Ağa(uğur böceği), guzboğan, mişaro, cırlavık (ağustos böceği), ilan(yılan)

BİTKİLER AĞAÇLAR VE YABANI OTLAR: Garacocco, şam(çam), andız (selvi), toru(küçük çam), gırşavık(Yumurta Otu), gavulla, gaz ayağı, gız saç, fomilla (ada çayı), sandal yemişi lapsana, gaggadina, kel mutsa, gadın gassığı, gonnara, gömeç, ayrelli, gafgarıt, hostez, yabancı pıratsa.

AKRABA ADLARI: Genabla (Yenge), Nene (kayın valide), Gayın (Eşin erkek kardeşi)

4.1.2. HAYATIN DÖNÜM NOKTALARI İLE İLGİLİ GELENEK VE GÖRENEKLER

4.1.2.1 EVLENME ADETLERİ

Görneç'te evlilik yaşına gelen gençler köyün büyükleri tarafından birbirlerine yakıştırılarak evlenmeleri için aracılıkları yapılır, ön ayak olunurdu. Evlilik yaşı 20'li yaşlardı. "Ağırlık" denen başlık parası erkek tarafının kız tarafına ödediği paraydı. Ancak bu para genellikle yeni evlenecek çift için yapılacak çeyiz hazırlıklarında veya geçimlerini sağlayacak hayvan haşatın alımında kullanırdı. Aileler kendi aralarında anlaşarak kız tarafı gapları kalaylatırsa oğlan tarafı da 5, 7 veya 9 gibi tek sayıdaki yorganları diktirirdi.

Düğün gerçekleştikten sonra bu yorganlar mutlaka her biri bir gece örtünerek kaldırılır ve bu da “oğlanın hakkı kalmasın” düşüncesiyle yapılırdı.

Köyde ailelerin çocuklar küçükken sözleşmeleri ile yapılan evlilikler yaygın olmamakla birlikte, bu şekilde yapılan evlilikler de görmek mümkündür. Bunun yanında amcaoğlu, dayıkızı, halaoğlu ve teyzekızıyla yapılan akraba evliliklerinin yaygın olduğu gözlemlenmektedir.

Çok eski zamanlarda eşlerin birbirlerini görmeden vekiller aracılığı ile kıyılan nikâhlardan sonra görüştükleri de anlatılmaktadır. Eşler arasındaki yaş farkının da fazla olduğu böyle evliliklerde kızlar için vekil tayin edilir, vekil olacak kişi “vekilin olayım mı? Nikâhını kıydırayım mı?” diye kızın rızasını aldıktan sonra kapının ardında muhtar ve şahitler eşliğinde geline nikâhı kabul edip etmediği sorulurdu. Birinci ve ikinci defada sessiz kalan gelin, üçüncü defada kabul eder ve muhtar, vekil ve şahitler camiye giderler “zimane” yazdırırlar ve bunu da kadiya götürürlerdi. Böylece nikâh resmen kıyılmış olurdu. Köyün yaşlıları bu olayı “Herife koçan olma” olarak da ifade etmektedir.

Düğün yapmadan önce oğlanın evini bitirmesi, kızın çeyizini tamamlaması, ailelerin düğüne hazırlanabilmeleri için eşler arasında söz kesildiği, nişan takıldığı da görülmektedir. Hatta İngiliz döneminde evlenebilmek için aylık 12 lira gibi bir gelirin de şart koşulduğu söylenmektedir. “Açık nişan” denen törenli nişanların da yapıldığı köyde, aileler birbirlerine “nişan bohçası” da gönderir ve bu bohçada kıza veya oğlana pantolonluk veya elbiselik kumaş, gömlek, peşgir, ayakkabı veya pabuç bulunurdu. Ayrıca kızın nişan elbisesi ve ayakkabısı da oğlan tarafından hazırlanırdı. Nişanda misafirler lokum ağırlanırdı.

Bozulan nişanlarda ise bu hediyeler taraflarca, yüzükle birlikte birbirlerine iade edilirdi.

Ailelerin maddi imkânları doğrultusunda düğün törenleri düzenlenir, maddi imkânları yeterli olmayanlar ise nikâhtan sonra eşinin evine giderdi. Düğün yapılan evliliklerde gerdeğe Cuma gecesi girilirdi.

Kızın getireceği tüm çeyiz “çeyiz defterine” yazdırılır ve muhtar tarafından kayıt altına alınır.

Düğüne davet, düğün sahiplerinin vekili olan ve davet için her eve mum dağıtan kadınlar tarafından yapılırdı. Bu mumlar kına gecesi ve düğünde de evlenenlere aydınlık getireceğine inanılarak yakılırdı.

Cumartesi köy otobüsünün olmaması nedeniyle Cuma öğleden sonra çalgıcıların köye gelmesiyle başlayan düğün Cumartesi sabah yine çalgılar eşliğinde yorganların kaplanması ve çeyizin atılarak gelinin evine yerleştirilmesiyle devam ederdi. Çeyiz götürme sırasında çeyizin önünde giden kırmızı mantınlı, süslü yastığı kapıp damada götürene, damat bahşiş verirdi. Sonrasında gelin “gelin hamamı” için hazırlanır bu arada eğlence devam ederdi. Gelin, mumlar eşliğinde ve kız kardeşi ile görüncesinin kolunda beş altı tur döndürüldükten sonra, çalgıcılar bahşişlerini toplar ve gelin hamamlanmak üzere ayrılırdı.

O günün gecesi devam eden kına gecesinde gerçekleştirilen “maşala” denilen ritüelde de mumlar dağıtıldı. Gelinin siyah elbise giydiği törende kör kemaneci, deplekçi ve şingirdakçı denen kadınların müziği eşliğinde kadınların, davul zurna eşliğinde de erkeklerin eğlenceleri ve yeme içmeleri sabaha kadar devam eder, şafak atınca da hem gelinin hem damadın ellerine ve ayaklarına “başı

bütün" (başından tek nikâh geçmiş) kişiler tarafından kına yakılarak tören sonlandırılırdı.

Asıl düğün günü köyde tüm fırınlar yanar, düğün yemeği yardımlaşarak pişirilirdi. Gelin hazırlanırken damat da "damat tıraşı" olurdu. Gelinin babasının veya ağabeyinin gelinin beline kırmızı bir kuşak bağlaması ile gerçekleştirilen "Guşak guşanma" geleneğinden sonra gelinle damat fotoğraf çektirmeye giderlerdi. Bu esnada da gelin köyün etrafında bir tur dolaştırılırdı. Daha sonra civar köylerden de düğüne davetlilerin gelmeye başlaması ve hazırlanan yemeklerin masalara dağıtılması ile tören yeniden başlar, sadece erkeklerin katıldığı ve takıların takıldığı tebrik gerçekleştirilir, düğüne yeme içme ve eğlenceyle devam edilirdi. Düğünün sonunda gelinle damat fazla tantana yapılmadan gerdeğe sokulur ve misafirler de dağılırdı.

Düğünün ertesi günü ise isteğe bağlı olarak yapılan ve damadın ailesinin başçılık ettiği ve yeni evli çiftin evinde yemek hazırlayarak gelinin ailesini ağırladığı "bazar teklifi" denen buluşma gerçekleştirilirdi.

Düğünün "sağdıç"ı bütün düğünü organize eder, düğün sırasında da koluna kırmızı bir bez bağlardı. Düğüne gelecek misafirlerin ağırlanmasından, çalgıcılardan, hayvanların kesilip fırınlara dağıtılmasından kısaca düğün ile ilgili her şeyden sorumlu olan sağdıca da düğün sahipleri düğünden sonra bir gömlek hediye ederdi.

Görneç'teki önemli adetlerden biri de köydeki öksüz ve kimsesizlerin de çeyizlerinin analı babalı gençlerde olduğu gibi, köylüler tarafından yardımlaşarak tamamlanması ve onlara da diğer düğünler gibi düğün yapılmasıdır.

4.1.2.2 DOĞUM ADETLERİ

Görneç'te çocuklar çok sevilir ve ailenin huzur ve mutluluğunun tamamlayıcısı olarak görülürdü. Ancak sık gelen doğumlar veya çeşitli nedenlerle sonlandırılmak istenen gebelikler de olurdu. Bu nedenle "goca sakal" denen bir bitki kaynatılarak suyu içilir, sarı samanın buharına oturulur ya da köyün ebesine başvurulurdu.

Gebe kadın, haberi olmadan makasın üstüne oturursa oğlan çocuk doğuracağına inanılırdı. Köydeki tecrübeli kadınlar ise gebe kadının karnının duruşundan çocuğun cinsiyetini anarlardı. Sivri ve küçük karının oğlan çocuğunu yayvan ve iri karının ise kız çocuğunu taşıdığına inanılırdı.

Doğacak çocuğun güzel olması, fiziksel bir özrünün olmaması için ise gebelik erken duyurulmazdı.

Doğan çocuk yaşamaz ölürse, aile bundan sonra doğacak çocuklarını sembolik bir paraya başkasına satardı. Araya konan bu para nedeniyle çocuğun yaşayacağına inanılırdı. Çocuğu satın alan kişi ise çocuğu üç defa koynuna sokar çıkarırdı.

Görneç'te doğumlar evde ve ebe ile yapılırdı. Doğumdan kırk gün önce doğacak çocuğun giysileri, bezleri, "urub" denen kapaklı sepetler içinde yıkanmış, ütülenmiş olarak saklanır, ebe için ise sabun, peşgir ve bir miktar para hazır edilirdi.

Doğumdan hemen sonra çocuk, zeytinyağı ve tuzla ovulur ve buna "duzlama" denirdi. Bu şekilde yağlanıp tuzlanan çocuğun ileride terlemeyeceğine inanılırdı. Tuzlandıktan sonra beyaz bir beze sarılan çocuk daha sonra yıkanır ve "gundaklanırdı."

Çocuğun doğumunu babaya müjdeleyene baba, bahşiş verirdi. Genellikle ata adı verilen bebekler, muhtara bildirilerek nüfusa yazdırılırdı.

Yeni doğan çocuğun beşiğine “al basmasına” karşı, kırkı çıkana kadar kırmızı ve sarı yemeni örtülür ve bu sürede çocuk hiç yalnız bırakılmazdı. Bu sarı ve kırmızı renkteki yemenilerin anlamının “al sarımı ver kırmızımı” anlamına geldiğine inanılırdı.

Çocuğun düşen göbeği ise nerede saklanırsa çocuğun ilerde seçeceği mesleğin onunla ilgili olacağına inanılırdı. Göbek kitap arasına konursa çocuk iyi okur, dikiş masasının çekmecesine, makasın yanına konursa terzi olur diye düşünülürdü.

Lohusa ya beş ya yedinci gün yataktan kaldırılır, bu süre zarfında tuvalet ihtiyacı için bile evden çıkarılmaz, yıkanmazdı. Lohusanın yataktan kaldırılması sırasında mevlit okunur, ilk ziyaretçiler kabul edilir ve yataktan kaldırma ritüelinde lohusanın ilk doğumu ise beyaz gelinliği giydirilirdi. Lohusayı yataktan ebesi kaldırır “çivit” denen mavi boya eşliğinde anneanne veya babaannesinin kucağındaki bebekle de beraber evin her tarafı dolaştırılır ve “çivit”e batırılmış bezlerin bağlandığı kamyşlar, evde lohusanın gidebileceği her yere konularak bunların lohusayı bekleyeceğine inanılırdı.

Lohusa ziyaretine gelenler elleri boş gelmez, gadmer, bişi, taze ekmek, sütlaç gibi yiyecekler getirirlerdi.

Daha eskilerde de lohusa yataktan kalkacağı zamana kadar, o eve yiyecek yollanırdı. Lohusaya getirilen sıcak yemek ise hemen lohusanın yanına konmaz, mutlaka soğuması beklenir, aksi halde göğsünün ağrıyacağına inanılırdı.

Yine aile büyüklerinin de katılımıyla bebeğin ve lohusanın “kırklaması” gerçekleştirilirdi. Bu sırada önce bebek, sonra da lohusa kadın, içine beşer beşer kırka kadar sayılarak dua edilen ve güzel kokması maksadıyla mersin dalı, efgalipto dalı ve defne konan suyla yıkanılırdı. Banyo sonrasında lohusa kadın yine iki büyüğü tarafından kemiklerinin toplanması maksadıyla beyaz bir çarşafa sarılarak ters yönle doğru sıkıca çekilir, hamilelik ve doğum sırasında genişleyen kemiklerin bu yolla tekrar yerlerine geleceğine inanılırdı.

4.1.2.3 SÜNNET TÖRENLERİ

Görneç'te erkek çocuklar genellikle yaz mevsiminde ve 5, 7 ve 9 gibi tek yaşlarda sünnet edilir ama 9 yaşına nadiren bırakılırdı.

Düğünde olduğu gibi sünnetten önceki gece sünnet çocuğuna da kına yakılırdı. Köyde “sünnet alayı” adıyla at veya araba ile gezdirilen çocuk önünden geçtiği evlerde zeytin tütüsüyle karşılanırdı.

Eskiden yokluk olduğu için sünnette çocuğa giydirilen özel kıyafet yoktu ancak sünnetten sonra giydirilecek önü açık beyaz gömlekler hazırlanırdı. 1974'ten sonra ise çocuklara törenlerde özel sünnet kıyafetleri giydirilmeye başlandı.

Sünnetlerde çok büyük törenler düzenlenmez başka köylerden misafirler çağrılmazdı. Köyde sünnet yaşı gelen çocukların aileleri toplanır, sünnetçiye haber verirlerdi. Sünnetçi, aynı gün bütün sünnetleri yapar, herkes kendi evinde ailesi ve akrabaları ile yer içerdi. Sünnet olan çocuğun annesi, elinde oklava ovar ve bu şekilde çocuğun daha az acı hissedeceğine inanılırdı.

Sünnetten sonra isteyen aileler mevlit okuturlardı. Maddi durumları iyi olmayan ailelerin çocuklarının sünnet masraflarını da köydeki diğer sünnet sahipleri hayrına üstlenirlerdi.

4.1.2.4 ÖLÜM TÖRENLERİ

Ortalama ömrün oldukça uzun olduğu Görneç'te insanların 100 yaşına kadar yaşayabilmeleri çok da yadırganmamaktadır. Ancak "yaşıyla, eceliyle ölmek" yerine köylülerinin kazaya kurban gitmesi, genç yaşta şehit olması gibi acıları da yaşayan köy halkı "takdir-i ilahi" diyerek Allah'tan gelene hep saygı duymuşlardır.

Sevinçlerinde olduğu gibi acılarını da paylaşmayı iyi bilen köylüler, ölüye de büyük saygı gösterirler. Cenaze törenlerine ve okunan mevlitlere mutlaka katılırlardı.

Evde ruhunu teslim edenlerin çenesi, beyaz bir bezle bağlandıktan sonra üzerine gara saplı bıçak konur ölünün yattığı odanın kapısı, üstüne kedi atlamasını diye mutlaka kapatılırdı. Ölüye kedi atlarsa ruhuna zarar vereceğine inanılırdı.

İlk gece mevlit okutulmaz, 34 "tebareke" ve 7 "Yasin" okunarak okuma 41'e tamamlanırdı. Ölünün kırkı çıkıncaya kadar, her sabah güneş doğmadan "Yasin" okunurdu. Mevlit 3., 40. ve 52. gecelerde okutulur, özellikle 52. gece mevlidine ölünün burnunun direğinin yıkıldığı gün olduğu inancıyla önem verilirdi.

Ölünün ruhunun gece evinde olduğuna inanıldığından, evdeki ışıklar mutlaka yanık bırakılırdı. Ölü gömülmeden önce ise evde süpürge süpürülmezdi.

Ölünün gömülmesini takip eden ilk Cuma, evde yemek düzenlenir, hayvan kesilir, yardımlaşarak yemek pişirilir ve özenle kavrulan simit helvası "bişi"

içinde dağıtılırdı. Bu yemek ile acıyı paylaşan herkese bir minnet ifade edilir, aynı zamanda ölü bu vesileyle bir daha anılırdı. Yine Cuma geceleri ölü için “buhur verilir” ve Yasin okunurdu.

Okunan mevlit önce iki cihan serveri Efendimiz Hz. Muhammed’e, sonra sırasıyla Hz. Ali Efendimize, Ashab Keram’a, Aşereyi Mübaşire Cihan Yarı Güzin Efendimize, Adem Babamıza, Havva Anamıza, Şehit ve Şühedalara, Yol Kesenlere ve sonra da kendi ölülerine bağışlanır, bu manevi ziyafette kimsesizler de unutulmazdı.

Genç yaşta ölenlerin mezarının annesi tarafından ziyaret edilmesi çok iyi tutulmaz, ölünün böyle zamanlarda mezarında “tırnağının üstünde” durduğuna inanılırdı. O yüzden mezar sürekli ziyaret edilmezdi.

Eski Görneç’te kimlere ait olduğu bilinmeyen ve geçmişte okuma yazma bilinmediği düşünüldüğü için üzerlerinde yazılı herhangi bir şey bulunmayan mezar taşları da bulunmaktadır. Yeni Görneç mezarlığında ise “Garipler Mezarlığı” olarak da bilinen ve köydeki kimsesizlerin gömüldüğü mezarlar da vardır.

4.1.2.5 BEREKET TÖRENLERİ

4.1.2.5.1 ADAK-KURBAN

Görneç halkı da maddi ve manevi beklentilerinin gerçekleşmesi için, Tanrı’dan dileklerini adak yolu ile isterlerdi. Bekar kızın veya oğlanın kısmetinin açılması, evlat sahibi olmak, erkek evlat sahibi olmak veya kişisel dilekler için adanan adaklar da kişinin gönlünden geçen şekilde yapılırdı.

Köyde yaygın olan bir adak çeşidi günümüzde de devam eden, Eski Görneç'te bulunan ve "Evliya" diye anılan yere mum yakarak veya yağ yakarak dilek tutmak ve adak adamaktır.

Diğer bir adak ise yine dileğin gerçekleşmesi için "Efendimize Yasin" adamaktır. Adağı adayan dileği gerçekleşirse kendisi Yasin okumaktadır.

1974'ten önce dilenen şeyin büyüklüğüne göre de Hala Sultan'a ziyaret, otobüsle köylüyü Hala Sultan'a götürüp orada kurban kesmek gibi adaklar da yapılmaktaydı.

Adak için canlı hayvan kurban etme geleneğinin de bulunduğu köyde dişi hayvanlar kurban edilmezdi. Dileğin gerçekleşmesi halinde kesilen hayvanın sağ tarafı 7 kapiya, üzerine "garacocco" konularak dağıtılır ve adak yerine getirilirdi.

Köyde kurban kesilen bir diğer zaman ise "Hacılar Bayramı" da denen "Kurban Bayramı"dır

4.1.2.5.2 YAĞMUR DUASI

Uzun süren kuraklıklara karşı köyde bireysel olarak yağmur duası yapılırdı. "Gible"ye doğru (güneye bakan) bir oluğun altından kırk tane taş alınarak bu taşlara kırk defa yağmur duası okunur (Hüvelleziyü nezulü gayse mimbadu magandu verenşuruh rahmet ogu garibin minel müslimin) ve başın üstünden geriye doğru yağmur taneleri gibi saçılır, bu ritüelin ardından da mutlaka yağmur yağardı.

Yine yağmurun yağma esnasında özellikle çocuklar "Ver Allahım ver, arpa buğday çok olsun, gazan gazan yağ olsun, bir olukdan yağ aksın bir olukdan bal aksın" şeklinde dua ederlerdi.

Köyde uzun süre yağan yağmuru durdurmak için ise adı tek olan kişiler tarafından (örneğin köyde adı Cemali olan bir kişi varsa, o kişi tarafından) veya anasının ilk çocuğu olan kişiler tarafından “fışkı” ya da “tokuç” gömülerek şiddetli yağmurun dindirileceğine inanılırdı.

Ovadaki hayvanlara veya ekinlere zarar vermesinden korkulan dolu için ise “miras tenceresine” alınan dolu tanesi kara saplı çakı ile kesilirdi.

4.1.2.6 HALK HEKİMLİĞİ

“Sülubat” denen ve vücudun herhangi bir yerinde çıkan kırmızı yaralar sirkeli su ve günde üç defa okunan dua ile tedavi edilirdi. Bir günün içinde duanın üç defa yapılmaması halinde yaranın geçmeyeceğine hatta başaklanacağına (artacağına) inanılırdı.

“Skatro” denen başka bir cilt rahatsızlığı ise ovada bulunan kuru yılan derisinin iyice dövülerek toz haline getirilmesi ve çeşitli dualar okuyarak hastaya habersiz olarak yedirilmesiyle tedavi edilirdi.

“Öksürük” olanlara sızdırılmış süt gaymağı ve içine okunmuş sarı iplik kesilen bal yedirilir, boğazı zeytinyağı ile iyice ovulduktan sonra ateşten kül alınarak arasına konan bir bez ile sarılırdı.

“Adamotu” denen bitki kökleri zarar görmeden dikkatlice topraktan çıkarılır, duası okunduktan sonra içinde sürekli ocak yanan ateş evine asılarak astım, bronşit gibi solunum yolu hastalıkları tedavi edilirdi.

Ruh hastalığı olduğuna inanılan kişiler “çileye konarak” tedavi edilirdi. Rahatsızlığı olan kişi kırk gün süreyle bir odaya kapatılır ve sadece hane

halkı ve okumayı yapan bulunduğu yere girip çıkabilirdi. Bu süre zarfında yediği yiyecek ve içtiği suya sürekli dua okunurdu.

Yaşı geldiği halde yürümeyen çocuklar bir köhüne konarak iki kişi tarafından dualar eşliğinde kapı kapı dolaştırılır ve dilendirilir arada geçen bu para sayesinde de çocuğun yürüyeceğine inanılırdı.

Yüksek ateşi olan çocuklar için siyah bir beze kırk tane düğüm atılır ve bu bez okunduktan sonra çocuğun omzuna asılırdı.

Sütü kesilen emzikli kadınlar için asla "sütü kesildi" denmez."sütü otlamaya gitti gelecek" şeklinde olumlama yapılarak dua okunur ve kadın yeniden emzirmeye başlardı.

Sürekli ağlayan ve sancısı olduğu düşünülen çocuklar için "gassığı" oldu denir ve çocuğun karın bölgesi, kasıkları ılık zeytinyağı ile ovulduktan sonra sağ kol sol bacağı, sol kol sağ bacağı olacak şekilde sündürülür, ayakları dizlerinden katlanarak karnına doğru bastırılır ve sancısı giderilirdi.

Köyde dişi ağrıyanların dişleri ise Gaveci Emine Aba tarafından kerpeten ile çekilirdi. Çekim yapılmadan önce dişin köküne zeytin sakızı sürülür, dişi çektikten sonra ise yaraya kanı durdurmak maksadıyla tuz basılırdı.

Herhangi bir uzuvda çıkan yara, çiban gibi rahatsızlıkların giderilmesi için dağdaki küçük selvi veya çam ağaçlarını kıvrarak üzerine bir ağırlık bırakılır ve duası okunurdu. Bu şekilde bırakılan taze fidan kuruduğu zaman şikayetçi olunan hastalığın da geçeceğine inanılırdı.

Yüzde çıkan temrehi veya çeşitli döküntüler için dişin üstündeki kir sıyrılır ve üzerine dua okunarak hasta bölgeye sürülürdü.

Tüm bu tedavi yöntemlerinin uygulanmasıyla rahatsızlıklar geçmez ya da zaman zaman yapılan tedaviden tatmin olunmazsa köylüler, modern tıptan da olanakları ölçüsünde faydalanmak için yakın köylerdeki sağlık ocaklarına veya Lefkoşa'daki doktorlara da başvururdu.

Günümüzde köyde yaşayan nüfus tamamen modern tedavi yöntemlerini ve doktorları tercih etse de rahatsızlıkların inanç ve dua ile de iyileştirilebileceğine dair uygulamalara da devam edilmektedir.

4.1.2.7 HALK İNANÇLARI

NAZAR

Çocuklara nazar değmemesi için mutlaka omuzlarına altının yanında bir de nazar taşı takılırdı.

Zeytin yaprağı yakılarak yapılan tütsünün de nazara karşı koruyacağına inanılırdı. Yeni traktör alan veya davarına nazar değmesini istemeyenler de zeytin tütsüsü yapardı. Bu amaçla çoğu zaman gece yanan lambanın fanusunun üstüne mutlaka zeytin yaprağı konurdu.

Üzerine dua okunmuş bir miktar garacocconun cepte taşınmasının da nazarı önleyeceğine inanılırdı.

Yine okunan nazar duasıyla da değen nazarın giderileceğine ve nazar duası okunurken sürekli esnenmesinin de nazar değdiğinin bir göstergesi olduğuna inanılırdı.

BOLLUK

Senenin iyi geçmesi, ürünün çok olması, davarın çoğalması gibi düşüncelerle yılbaşlarında bulgur kaynatılır, davara yedirilir, kuş ve börtü böcek

için bir avuç dama atılır ve yine ev halkının yemesi için bulgura kuru üzüm, badem, susam, nar gibi malzemeler de ilave edilerek bolluk getireceğine inanılan bir yiyecek hazırlanır.

BÜYÜ

Görneç'te büyü yaptığı bilinen Hacı Melek Aba isimli bir kadın yaşardı. Hacı İngiliz denen kendinden yaşça oldukça büyük bir adamla evlenerek Görneç'e gelin gelen Melek Hanım'ın köyde büyücülükle uğraştığı herkes tarafından bilinmektedir.

Karı kocayı barıştıran, ayıran, kızı oğlana, oğlanı kıza kavuşturan büyüler yapan Melek Aba'nın geceleri çıplanıp, saçlarını yüzüne döküp, bir kamışın üzerine binerek mezarlıktan ölü toprağı almaya gittiği köylüler tarafından görülürmüş. Özellikle Sah günü ölenlerin mezarından toprak alan Melek Aba'nın bu toprağı, yapmak istediğı çeşitli büyülerde kullandığı köylüler tarafından söylenmektedir.

Yapılan bir diğcr büyü de ölü eşeğin dilinin fırınlanarak kurutulduktan sonra iyice dövülerek toz haline getirilmesi ve büyü yapılacak kişinin yiyeceklerine konmasıdır. Bu yolla evde huzursuzluk çıkaran veya karısını döven kocanın eli, ağzı bağlanarak geçince sağlanmaya çalışılırdı. Hatta bu yüzden yavaş mizaçlı sessiz kişileri "eşeğe benzer" diye nitelerlerdi.

Köyde Amine Nine'nin ve Hacı Melek Aba'nın aynı zamanda baş ağrısı dindirme veya korkuların giderilmesine yardımcı olduğuna inanılan "kurşun dökme" işini de yaptığı söylenmektedir. Hacı Melek, kurşun dökülecek kişinin başına kırmızı bir bez parçası örter, kara saplı bıçakla paralel hareketler yaparak dua okur, mırıltı halinde "Padişah geliyor çık alnından" dedikten sonra kurşunu

suya bırakır ve bu yolla şiddetli baş ağrısının kesildiğine veya korkuların kafadan çıkarıldığına inanılırdı.

Hacı Melek Aba'nın yaptığı önemli bir iş de "tilki ağzı bağlamaktır." Dağda keçisi yavrulayan çoban, gece yavruyu tilki kapmasın diye Melek Aba'dan yardım ister ve okunan dualarla tilkinin ağzı bağlanırdı.

SADAKA

Görneç'te "başın gözün sadakasına" başlarından üç defa çevrilen herhangi bir nimet (hellim, yağ, bulgur vb.) köydeki fakir kimselere verilerek kazadan beladan korunulacağına inanılırdı.

KASAVET

Özellikle uykuda insanların göğsüne çökerek nefes almalarına engel olan kasavet basmasına karşı, göğse bir çengelli iğne takmak ve yastığın altında makas ve garacocco bulundurmak gerektiğine inanılırdı.

HARAM

Hırsızlık ve haram malın zarar getireceğine inanıldığından köylüler haramdan korkar ve bu tür davranışlarda bulunanları hoş karşılamazlar hırsızlık ve haram malı evlerine koymazlardı.

CİN VE ŞEYTAN

Felç veya yüz felci geçirenlerin dereden geçerken bela verdiğine yani “pavıl” çağırdığına inanılır ve bu nedenle de cinlerin veya şeytanın o kişiye dokunduğuna inanılırdı.

Bazı geceler dağdan veya derenin yanından gelen seslerin cinlerin düğününe ait olduğuna inanılır, birkaç el tüfek atılarak zaman zaman bu inanca destek verilirdi.

Evlerine gitmeye geç kalmaktan çeken köylüler hava karardıktan sonra yukarıki tepelerden aşağıdaki mezarlığa doğru “bisikletlilerin” geçtiğine inanırlar, bu nedenle de özellikle kadınlar, hava kararmadan bulundukları yerden evlerine dönmeye özen gösterirlerdi.

Gece vakitten sonra tuvalete gidilecekse besmele çekip “destur” demek gerektiğine, çünkü o vakitte giderilen hacetin şeytanın sinisine denk geleceğine, yani yemek sofrasına gittiğine inanılırdı.

Garacocconun olduğu yere şeytanın gelmeyeceğine inanılırdı.

MELEK

Gece uyuyan çocukların beline bir parça bez ile kuşak bağlanır, meleklerin çocukları bu kuşaktan tutup kaldırarak tartacağına inanılırdı.

TABİAT OLAYLARI

Köyde “Uzun Daş” uğularsa yağmurun geleceğine, dağ uğularsa soğğun, “burgaç”ın çıkacağına inanılırdı.

NÜSİBET

Köyde köpeklerin durduk yerde ulumasını hayra yormazlar, “sahibinin başını yeyceg”, “bir nüsibetlik getirecek” diye yorumlarlar ve nedensiz yere uluyan köpeği mutlaka vurarak öldürürlerdi.

GONCOLOZ

Yılbaşına bir hafta kala mevsim gereği çoğalan yağmurlara köylüler tarafından goncologun çocuklarını yıkamasının neden olduğuna inanılırdı. Ayrıca yaramazlık yapan çocuklar goncologu verilmekle korkutulurdu.

HAFTANIN GÜNLERİ

Çarşamba geceleri yatmaya eğlenirsen, yani geç yatarsan “Çarşamba garısı” denen yaşlı bir kadının gelerek yanına oturacağına inanılırdı.

Perşembe öğleden sonradan itibaren mübarek gün Cuma’nın öğlenine kadar kimse iğne tutmaz, süpürge süpürmez, çamaşır yıkamazdı. Aksi takdirde yıkanan çamaşırın suyunun ölümlerin ağzına gideceğine inanılırdı.

DİĞER İNANÇLAR

Gece tırnak kesilmesinin günah olduğuna ve kızların sakız çiğnemesinin ayıp olduğuna inanılırdı. Genç kızların sakız çiğnemesinin ayıp sayılması eşeklerin “üremle” zamanındaki geviş getirme hareketleri ile bağdaştırılarak ayıplanırdı.

Yine hiçbir zaman gece sakız çiğnenmez, çiğnenirse ölülerin etinin çiğnenmiş olacağına inanılırdı.

Gelin gelecek yeni bitmiş veya sıvaları atılmış, bitmeye yakın eve, kız evinden alınan mavi, sarı, yeşil, kırmızı, beyaz renklerde mendillerin bağlandığı bir kamyas asılır ve o eve gelin geleceği belli olurdu.

4.1.2.8 BAYRAMLAR VE ÖNEMLİ GÜNLER

Diğer tüm köylerde olduğu gibi dini bayramlar olarak “Hacılar Bayramı” (Kurban bayramı) ve “Ramazan Bayramı”nın kutlandığı Görneç’te, bayram sevinci ve coşkusu arifeden başlar bayram süresince devam ederdi. Aile ve konu komşu ziyaretlerinin mutlaka yapıldığı köyde bayramlar özellikle çocuklar için bir sevinç ve heyecan kaynağıdır.

Arife günü evler temizlenir, çörek, pilavuna ve tatlılar hazırlanır, bayram sofralarında yenmek üzere hayvanlar kesilirdi. Eski dönemlerde köyde bayram öncesi mezarlık ziyaretleri çok yaygın değildir. Son zamanlarda ise özellikle arife günleri, köydeki mezarlığın ve şehitliğin yoğun şekilde ziyaret edildiği gözlemlenmiştir.

Geçmişte evin erkeği bayram namazı için erkenden camiye gider, namaz kılındıktan sonra köylüler birbirleriyle camide bayramlaşırlardı. Evlere döndüğünde eşi ve çocukları ile de bayramlaşan erkek, aile büyüklerinin elini öptükten sonra köy kahvesinde gonyak içerek davul zurna eşliğinde eğlenir, yer içer, bayramı kutlamaya devam ederdi.

Kadın ve çocuklar da evlerinin bahçelerine kurdukları “gıncırdak” veya salıncaklarla bayramın coşkusu yaşar gönüllerince eğlenirlerdi.

Şeker ve sigaranın yanında gelenlere tatlı ikram edilir, Lefkoşa gibi uzaktan gelenlere yemek de ikram edilir ve yanlarında götürmek üzere mutlaka çörek ve pilavuna verilirdi. El öpen çocuklara ise yemiş ve para verilirdi.

Köyde kandillere de “mübarek gece” denir, böyle gecelerde de köyün okumuşları dualar ederek “Yasin” ve “Kuran” okur geçmişlerinin ruhuna bağışlardı.

“Mevlit Kandili”nden sonraki iki ay kutsal sayılır ve geçmişlerinin ruhu için mevlit okutmak isteyenler ölüm yıldönümleri yerine bu ayları tercih ederdi.

4.1.2.9 OYUN VE EĞLENCE

Köyde iş çok olduğundan oyun ve eğlenceye özellikle ayrılan bir zaman yoktu. Ancak ovadan dönen erkekler, akşamüzeri ve geceleri kahvede içki içer ve “pastra” oynardı.

Oyundan en çok nasibini alan doğal olarak köydeki çocuklardı. Kapıcı başı, alda (elim sende), lingiri (çelik çomak), saklambaç, gül satarım (yağ satarım bal satarım), evcilik gibi oyunların oynandığı Görneç’te hazır oyuncak bulunmadığı için çocuklar yaratıcı güçlerini kullanarak kendi oyuncaklarını da kendileri yaparlardı. Hazır bulunan tek oyuncak plastik toplardı ancak onu da köyde her çocukta bulmak mümkün değildi.

İşten güçten vakit bulamayan bayanların da özellikle bayramlarda eğlenceleri “gıncırdak” binmektir. İki büyük mertek “ T ” şeklinde birbirine tutturulur, birleşme yerine “lamba suyu” sürülür, bir parça kömür konur ve dikey kısım yere gömülerek sabitlenirdi. Yatay merteğe ise iki ucundan iki bayan asılır, hız verdikçe birbirlerini döndürürler, bu eğlenceden de büyük keyif alırlardı. Bu tasarım gıcır gıcır ses çıkardığı için de adına “gıncırdak” derlerdi.

Güreşin de eğlence sayıldığı ve dağ köyleriyle Mesarya Köyleri'nin kendi aralarında en güçlü gördükleri kişilere güreş tutturduğu zamanlardan “mesarga köyleri” “dağ köylerini” ahmakça ve küçük görür onların güreşçileriyle alay ederlerdi. Gene böyle bir karşılaşma sırasında Görneç'in pehlivanı köyün iri yarı boylu poslu erkeklerinden İnce Salih Dayı bacaklarını açarak rakibini beklemeye başlar. Mesargalı rakip Dağlı rakibinin bacaklarının arasına salarak tuş etme düşüncesiyle harekete geçer. İnce Salih Dayı vücudunun tüm ağırlığıyla Mesargalı'nın üzerine oturur. Oturmakla da kalmaz gerisinde deplek çalmaya koyulur ve “Aha dağlılar Mesargalıları'n gerisinde böyle deplek çalar” der. Dağlıların güreşmeden bile Mesargalıları nasıl alt ettiğine dair bu hikaye de köyde kuşaktan kuşağa anlatılır ve hatırlanmaya devam eder.

4.1.3 AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Ağız özellikleri bakımından dilinde eski Türkçe dönemine ait pek çok sözcük barındıran (tey, buymak, toru vb.) Görneç'te köy halkının, kelimelerde yaptığı vurgunun ilk hecede olması da dikkate değer bir bulgudur. Ayrıca 1.tekil şahıs iyelik eki yerine de 2. tekil şahıs iyelik ekinin yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin iki kardeş konuşurken “annem” veya “babam” diyeceklerine “annen” ya da “baban” şeklinde 2.tekil şahıs iyelik ekini tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

Anlatımları açık ve anlaşılırdır. Sözü dolaştırmadan dallandırıp budaklandırmadan çok da ölçüp tartmadan düşündükleri gibi söylemeyi tercih ederler.

Rumca kelimeleri kullanmayan ve dillerine çok sokmayan köy halkı Rumlarla ticari alış veriş yaptıkları dönemlerde ve pazarlarda Rum müşterileri olduğundan anlayacak kadar Rumca öğrenmişlerdir. Ancak bu dili günlük hayatlarında kullanmamışlardır.

4.1.4 KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

4.1.4.1 ATASÖZLERİ

Yaşanan tecrübelerin nasihatlerle aktarılması düşüncesiyle hayat bulan atasözleri Görneç'te de ifadelerin ve anlatımların can alıcı, vazgeçilmez unsurları arasında yer alır. Kullanılan atasözlerinden bazıları şunlardır:

- Akşamdan galan beladan sabahdan gelen havadan gorkmaycan.
- Anamın ilki olacağıma dağlarda tilki olayım.
- Ata evladının tahtını yaparmış ama bahtını yapamazımış.
- Az gaz uz gaz boyuna göre gaz.
- Bayram ekmeğiynan köpek tavlaşmaz.
- Boğulacağısan büyük denizde boğul.
- Böyük lokma ye böyük söz söyleme.
- Çocuklar, baba ölsa yuvada ana ölsa ovada galırmış.
- Çuval göşelendiği yerde galır.
- Doğru git ya gulum doğru bulasın.
- Eyilik yap denize at. Balık bilmezsa halık bilir.
- Gapını kilitli dut, gomuşunu hırsız çıkarma.
- Gendi eden gendi bulur.

- Haram helalı da söker.
- Keşgeyi ekmişler bitmemiş.
- Öyle nacak, böyle nacak, goyun gadiya galacak
- Perşembenin gelişi Çarşambadan bellidir.
- Vakitden sonra nara, hoş geldin Bayram Ağa.
- Yuva yıkanın yuvası olmaz.

4.1.4.2 DEYİMLER

Anlatımları samimi ve içten olan Görneç halkı, duygu ve düşüncelerini olduğu gibi, fazla ince eleyip sık dokumadan doğrudan ifade etmeyi tercih etmektedir. Köyde kullanıldığı gözlemlenen deyimler şunlardır: Gafa gırmak (düşünce yapmak), hay etmek (atılmaya hazırlanmak), haylamak (kışkırtmak), hovlamak (bağırarak), ısgalavadi gibi yatmak (tembel tembel yatmak), gancık beyinni (üretken fikirli).

4.1.4.3 DUALAR BEDDUALAR YEMİNLER

Yatmadan önce okunan dualar;

- Allahım kismetimizi yolla, annemizi babamızı bağışla
- Hayırlı saatler, hayırlı vakitler, hayırlı geceler, hayırlı kismetler yolla Allahım.
- Yattım maşallah gakacam inşallah
- Yattım sağıma döndüm soluma, benden selam söyle dönecem mekânıma.

Hayır dualar;

- Al dovaklı gelin göreyim seni
- Allah eyliğini versin.
- Allah hayırlı gader versin
- Allah kısmet etsin
- Analı babalı büyüsün.
- Eyi saatte olsun
- Hayır duam dutsun seni.
- Hayırlı evlat olur inşallah.
- Herkeş kısmetiynan
- Kısmetiniz bol olsun
- Uğurlar olsun
- Yaşı çok olsun.

Ölünün ardından edilen dualar;

- Allah rahmet eylesin.
- Duyanlara ömür olsun. (Ölünün yaşı söylenirse)
- Toprağı bol olsun

Beddualar;

- Allah bin türlüünü versin.
- Allah cezanı versin.
- Boyun bosun devrilsin.
- Eşşeg tepsin seni/gendini

“Havalı”lar ve “İbiş”lerdir. Taşıdıkları soyadlarına göre ise köylüler Havalı Kemal, İbiş Osman, İnce Salih olarak da anılırlar.

4.1.5 ANLATMA ESASINA DAYALI TÜRLER

4.1.5.1 FIKRALAR

CİK DEDİK YA

Köylünün biri Gartallı Gaya’dan Ak Kayadaki öbürüne bağırır. “Hööööv Ak Gayadaki gök keçiyi gördüng mü bre Hasan Ağa?” Hasan Ağan bu yandan cevap verir. “cık” Öbürü gene sorar “Ak Gayadaki gök keçiyi gördüng mü bre Hasan Ağa?” Hasan Ağan gene cevap verir. “Cık dedik ya olaaaan (ulan).”

GURNAZ KEDİ

Kedi bir gün ormanda gezmeye çıkmış. Uzaktan bir avın gendine doğru yaklaştığını gören aslan singmiş ve beklemiş. Kedi yaklaşınca üzerine atlamış. Tam öldüreceği saat kedinin gendine çok benzediğini fark etmiş. “Vay gardaşım noldu sana böyle az galsın seni başka bir hayvan zannedip yeyceğidim.” Gurtulduğuna çok sevinen kedi sorma aslan gardaş ben insannarnan yaşarım. “Beni bütün gün çalıştırıp hiç yemek vermezler birkaç cırlavığının beslenirim. Üstüne her gece da döveler beni o yüzden bu hale geldim” demiş. Bunu duyan aslan insanlardan bunun intikamını almaya karar vermiş.” Gorkma gardaccığım artık benimlasın kimse sana bişey yapamaz” demiş. Vadide odun kesen bir adam fark eden aslan “sen bekle ben bu adamı öldüreyim geleyim” demiş. Oduncunun yanına gelen aslan “öldürecem seni insanoğlu” demiş. Adam da ben ölürsam

çoluk çocuğum perişan olur bari onarı da getireyim zebil galacaklarına sen ye genneri” demiş. “Ama sen güvenmen galiba bana diyerek” aslanı kıışgırmış. Güvenin güvenmem derkan aslan adamı kendine güvendiğine inandırmış. Ama adam nice, geneda gendi dönena gadar kaçmasın deyi aslanı ayaklarından bağlamış. Aslanı bağlayınca oduncu bu defa kesdiği galın bir odun parçasıyan aslanı döve döve perişan etmiş. Ansızdan ip kopmuş ve aslan can havliyanan kaçmaya başlamış. Yolda kediye rastlayan aslan “kaç gardaş kaç gurtar canını sen bu insanoğlu elinde böyüne gadar eyi bile yaşadın” demiş.

4.1.5.2 MASALLAR

GUNDİRİ TİLKİ

Zamanın birinde gargayla tilki gomşuymuş. Bir gün garga tilkiyi yemeğe çağırmış ve yemekte bulamaç bişirmiş. Tilki davete gelmiş oturmuşler gargaynan hoş beş etmişler. Garga “hade yeylim yemeği” demiş. Aç tilki de sabırsızlığınan beklemeye başlamış. Garga bişirdiği bulamacı getirmiş gendi önüne ve tilkinin önüne koyduğu tülumbelerin üzerine dökmüş. Garga kolaylıkla yemeği yeyip garnını doyurmuş ama tilki her yalamak istediğinde tülumbenin tikenleri diline batmış ve tilki aç galmış. Garga tilkinin bu halini gördükçe “ne oyun çektim ama gendine bir da gurnaz geçinir” deyip için için gülüyormuş. Gecenin sonunda aç galan tilki işi bozuntuya vermeden gargaya teşekkür etmiş ve ertesi gün da o gargayı yemeğe davet etmiş. Tilki de yemek için bulamaç bişirmiş ve gargayı beklemeye başlamış. Garga geldikdan sonra hoşbeş edilmiş ve tilki gargaya “eee gargacığım dün gece beni dıka basa doyurdun böyüce de ben seni bir güzel doyuracam” demiş. Bulamacı getirmiş ve gargayla gendi önüne koyduğu mermerlerin üzerine dökmüş. Tilki kolayca bulamacı yalayıp yutmuş ama garga

her gaga atışta gagasının ucu gırılmış. O gece da garga aç galmış ve tilki ona bol bol gülmüş. Çok fenasına giden garga “bu tilkiye bir oyun daha çekeyim da dünyanın kaç bucak olduğunu görsün” demiş ve onu devri gün dünyayı gezdirmeye davet etmiş. Ertesi gün garga tilkiyi sırtına almış ve dünyayı gezdirmeye başlamış. İyice yükselen garga tilkiyi epey gezdirdikten sonra “bak bakalım dünya ne gadar görünür?” diye tilkiye sormuş. Tilki “bir gadayif sinisi gadar” diye cevap vermiş. Daha da yükselen garga gene sormuş: “bak bakalım dünya ne gadar?” tilki cevap vermiş “bir tabag gadar”.Garga epey yüksekdikten sonra gene sorar. “Bak bakayım şimdi ne gadar görünür?” tilki “bir gurus gadar” diye cevap verir. Nihayet garga “tilki gardaş ben bitlendim. Sıkı dutun silkelenecem” der tilki yalvarmaya başlar. “aman etme zaman etme garga gardaş” demeye galmaz garga çırpınır tilki düşer. Tilki düşerkene tanrıya dua etmeye başlar. “Ya bir fişgi üstüne ya bir saman yığını üstüne” diye dua eder. Sonunda tilki fişgi üstüne düşmüş ve fazla yara bere almadan atlatmış. Ölümünden dönen tilki evinin yolunu dutmuş. Yolda bir çobanla karşılaşmış. “Sen napan ben naparım” deyi gonuşullarken çobanın biraz ahmakca olduğunu ve üşüdüğünü fark eden tilki, terzi olduğunu ve çok güzel saggo diktiğini söylemiş. Buna çok sevinen çoban heman bir sipariş vermiş. Tilki malzeme alabilmesi için paraya ihtiyacı olduğunu ama parası yoksa goyun verebileceğini da söylemiş ve başlangıç olarak beş goyun almış. Tilki acıkıkça goyunları yeyerek günlerini geçirmeye başlamış. On beş gün sonra çoban saggosunu sormak için gelmiş. Tilki aldığı malzemeynan saggoyu diktiğini ancak malzemenin saggonun gollarına yetişmediğini söyleyip beş goyun daha isdemiş. Çoban heyecannan beş goyun daha getirmiş. Tilki artık ben bu ahmag çobanın bütün sürüsünü yerim deyip bu bollukda evleneyim demiş.

Bir eş bulup evlenmiş ve çocukları olmuş. Sürüsünün yarısını gaybeden çoban tilkinin gendine oyun çektiğini annamış. Topuzunu almış tilkiyi öldürmeye gitmiş. Akşama gadar beklemiş ama tilki delikden çıkmamış. Akşam evine dönecek çoban yanında getirdiği su gabağını tilkinin deliğinin ağzına bağlamış.

Su gabağının rüzgârdan çıkardığı seslerden tilki çobanın hala gendini beklediğini sanmış. Çok acıkan tilki sıraynan çocuklarını yemiş. Çocuklar bitince garısını da yemiş. Ama çoban hala kaçmamış. Başka çaresi olmadığını annayan tilki bir perente alıp gendini delikden dışarı atmış. Can gorgusuynan üş dönüm uzağa düşen tilki çoban yerine su gabağını görünce gabakdan intikamını almak için onu guyruğuna bağlamış ve boğmak için su guyusuna gidip gabağı atmış. Gabak suyla doldukdan sonra lık lık ses çıkarıyor sesleri duyan tilki de “ben adamı böyle boğarım” deyip seviniyormuş. Suynan dolan gabak batmaya ve tilkiyi da guyruğundan çekmeye başlamış. Bu durumdan gurtulmak isteyen tilki hay edip canını ileri atmış ve guyruğu kopmuş. Bu olaydan sonra onu gören tilkiler “şşşşt gundiri tilki” deyip gendiynan alay etmeye başlamış. Tilki intikam almak amacıyla onlara çok güzel bir armut bahçesi bildiğini ve isderlersa onları götürebileceğini söylemiş. Bahçeye gittiklerinde diyerlerine ben size armutları atarım deyip gendi armut ağacına çıkmış ve armutları atmaya başlamış. Tilki aşağıya az sayıda armut attığı için aşağıdakiler gavga etmeye başlamışlar. Tilki ağaçdan inmiş ve “siz gavga ediyorsunuz en iyisi ben sizi guyruklarınızdan ağaçlara bağlayım” demiş. Bu fikir diğerlerinin da hoşuna gitmiş. Tilki diğerlerini bağladıktan sonra ağaca çıkıp garnını bir güzel doyurmuş bu arada “aman gardaşlar heman kaçın padişahın adamları bura doğru ava geliller” demiş. Gendi atladığı gibi kaçmış. Diğerleri da canlarını gurtarmak için oldukları yerde

zıplallarken geyrukleri kopmuş. Guyruğu kopan tilki oradan çabucak uzaklaşıyormuş. Ormanda geyruğu kopuk arkadaşlarını gören tilki da onlara “şşşttt sen gundiri ben gundiri” deyip dalga geçiyormuş.

YUSUFCUK

Evvel zaman içinde köyün birinde bir gadınnan bir adam yaşarmış. Bunnarın çocukları olmamış. Kadın hergün gocasına bizim da çocuğumuz olsa ne eyi olur dermiş. Bir akşam adam bir rüya görmüş ve devri gün garısına bir tekne hamır yoğurup bunardan bir sürü çocuk yapmasını isdemiş. Kadın adamın dediğini yapmış. Allah da bunarı sevindirsın deyi çocuklara can vermiş. Bir sürü çocukları olan garı goca mutlu bir şekilde yaşamaya başlamış. Gel zaman git zaman çocukların ihtiyaçlarını garşılamaada zorlanan gadınnan adam onarı öldürmeyi düşünmeye başlamış. Bir gün aş evinde bir gazan su kaynatıp çocukları nasıl öldüreceklerini düşünürken çocukların en güççüğü olan Yusufcuk genneri duymuş ve duvardaki bir deliğe saklanmış. Birezden kadın çocukları ikaycak deyip çağırmış ve suda boğarak öldürmüş. Kadın hepsini öldürdükten sonra “bir tane olsun birağaydım” deyi üzölmeye başlamış. Bunu duyan Yusufcuk hemen saklandığı yerden çıkmış. Gadınnan adam çok sevinmiş. Biraz daha mutlu mesut yaşamışlar. Fakat bir süre sonra Yusufcuğun ihtiyaçlarını garşılamaa da genner zor gelmiş. Ondan da gurtulmaya garar vermişler. Bir gün adam “hade Yusufcuk dağdan odun kesmeye gidiyoruz” demiş. Dağda bir ağacın altında duran adam Yusuf’un yanına bir nacak bırakmış ağacın dalına bir de su gabağı asmış ve ordan kaçmış. Babasının dönmesini bekleyen çocuk havanın garardığını görünce gorkmaya başlamış. Daldaki gabag da ağaca vurarak tık tık ediyormuş. “Yusufcuk

tık tık eden gabacık beni aldatan babacık” deyip ağlamaya başlamış. Daha sonra eyiden gorkan ve sinirlenen çocuk nacağınan guru bir kütüğe vurmuş. Kütük yarılmış ve etraf aydınlanmış. Büyük bir kapı görmüş. Kapıdan girince burada yılanların, çıyannarın, kedilerin, köpeklerin yaşadığı bir hayvan padişahlığı olduğunu görmüş. Padişah olan büyükce bir kedi da tahtta otururmuş. Kedi çocuğu çağırmiş ve neçin ağladığını sormuş. Çocuk olanları bir bir annatmış. Kedi çocuğa “dile benden ne dilersan” demiş. Çocuk gardeşlerini geri isdemiş. Kedi heman gardeşlarını yeniden cannandırmış. “Başga ne isdeng diye sormuş” Çocug da bizi terk eden anamınan bubamı isderim göreyim demiş. Kedi anasıynan bubasını getirtmiş oracığa ama demiş ceza kesecem gennere size yaptıkları için.Yusufcuk gabul etmiş.Gardaşlarıynan kedinin yanında mutlu mesut yaşamışlar ama anasıynan bubası da ömürlerinin geri gananında hizmetkarlık etmişler gennere.

4.1.5.3 ANONİM ŞİİRLER

4.1.5.3.1 MANİLER

Köyde orak zamanı veya dünürcülüklerde mani söyleme geleneği olduğu görülmektedir. Söylenen manilerden bazıları şunlardır.

Garanfilim budama

Sefa geldin odama

Hakikatli yar isen

Gece gel odama

Garanfil budak budak

Öperim yanak dudak

Gel yârim sarılalım

Zaten dünya kopacak

Garanfilin moruna

Ölüyorum yoluna

Deseler yarin geldi

Çifte gurban yoluna

Yeşil iplik bükemem

Donum sökük dikemem

Bende yar çoktur

Sana boyun bükemem

4.1.5.3.2 NİNNİLER

Çocuklar uyutulacağı zaman ya beşiklerinde ya da annelerinin kucağında sallanarak bir ezgi eşliğinde ninni söylenir böylece çocuğun daha kolay uyuyacağı düşünülmüştü. Görneç'te çocuklara söylenen ninnilerden bazıları şöyledir:

- Bahçeye gurdum salıncak, eline verdim oyuncak benim yavrum uyuyacak
eeee eeee eee
- Dandin yavrum dandina danalar gaşdı bosdana, botsan yemez kökün yer,
gızlar oğlanların başını yer eeee eee eeee eee

- Hanaylarda yuvası, goggo getirir bubası, vermez domuz anası eee eee eee

4.1.5.3.3 BİLMECELER

Çocukların akıllarını geliştirdiğine inanılan bilmece büyükler tarafından çocuklara sıkl a sorulur, bu yolla çocuklar hem e lendirilir hem de d   nd rerek öğretiler aktarılırdı. Bu amaçla sorulan bilmece büyükleri:

- Ayakları hissa hissa g t  tumbullissa (Tav an)
- Bilmece bildirmece dil üstünde gaydırmaca.(Dondurma)
- Bilmece bildirmece el üstünde gaydırmaca.(Sabun)
- Biz biz bizidik otuz iki kız idik, bir tahtaya dizildik en sonunda bozulduk.
(Di )
- Gartallı gayada galbur asılı. (Kulak)
- Gula ından duttum, dibine oturttum.( izme)
- İki dama oturan güvercinlerden bir tanesi öbürüne “sizden bize bir gelsin sizin kadar olalım” demiş. Diğeri de “sizden bize bir gelsin de iki katınız olalım.”demiş. Damlardaki güvercinler kaç tane dir.(Bir damda dört bir damda be  güvercin vardı.)
- T kenmezden aldım,  remeze yükledim. Sallanmazdan geçirdim, satılmazca harc ettim. (Toprak, katır, köprü, cami)

4.1.6 YÖREYE HAS YEMEKLER

Düğün, doğum, sünnet, ölüm gibi hayatın dönüm noktalarına ilişkin hemen hemen her geleneğin temelinde de yeme içme faaliyetlerinin yer aldığı Görneç'te hazırlanan ve yenen yemeklerin neredeyse hepsinin malzemeleri yine köylüler tarafından üretilmektedir. Doğallığın, lezzetin, sağlığın ve belki de köydeki uzun yaşamın sırlarını barındıran bu yemekler şunlardır.

4.1.6.1 ÇORBALAR

Görneç'te çorbalar soğuk kış akşamlarının, çocukların, hastaların vazgeçilmezleri arasındadır. Köyde en çok hazırlanan çorbalar; mercimek çorbası, bulgur çorbası, yağlı erişte çorbası, pirinç çorbası, tarhana çorbası ve av etlerinin suyuna salınan çorbalardır.

4.1.6.2 ANA YEMEKLER

Köyde tüketilen ana yemeklerin başında hamur yemekleri gelmektedir. Görneç'te pişen ekmeğin, çöreğin, pilavunun, hellimli ve zeytinli bullanın da lezzeti bir başkadır. Köyde günümüzde kullanılan elektrikli fırınların yanında her evin bahçesinde bir taş fırın mutlaka yer almakta ve bu tür hamur işleri özellikle bu fırınlarda pişirilmektedir.

Yerli unun tercih edildiği bu hamur işlerine besmele ile başlayıp "sütü gelinceye" kadar özene bezene yoğrulan hamur ile doyumsuz lezzetler yaratılmaktadır.

Yapılan hamur yemeklerinin başında; el makarnası, pirohu ve gulaklı yemek (manti) gelmektedir. Diğer hamur işleri ise bidda, mayalı bidda, bidda

badadez, bişi, gaymaklı sini ve saç gatmeri, sarıklı gatmer, hellim ve nor böreğidir.

Köyde mevsimine göre ovadan toplanan otlar ve mantar ise ana yemek malzemeleri arasındadır. Hosdez, ayrelli, gırşavık (yumurta otu), gavcar mantarı, gafgarıt, gömeç, yabani pırasa, yabani ıspanah gibi otlar yumurtayla kavrularak, kaynatarak ya da yahnisi yapılarak tüketilir.

Kuzu veya oğlak eti ve patatesle hazırlanarak taş fırında pişirilen fırın kebabı, zeytin odunuyla mangalda pişirilen şiş kebabı ve şeftali kebabı ayrıca içki mezesi olarak da tüketilen ve temizlendikten sonra kömürde pişirilen “garavulli” Görneç mutfağının vazgeçilmezlerindendir.

Yine Kıbrıs mutfağında yaygın olan turunç, ceviz, incir, alıç, karpuz, patlıcan gibi macunlar da Görneç’te ev halkı tarafından yenen ve misafirlere ağırlanan ağız tatlarıdır. Sütlu tatlıların başında ise elde kesilen erişte ve “sütlaş” gelmektedir.

Dağdan toplanan sandal yemişi, yabani mersin, alıç gonnara ve çitlemit gibi bitkiler de yemiş olarak tüketilmektedir.

4.1.6.3 İÇECEKLER VE İÇKİLER

İçecek olarak nane, anason, ada çayı gibi bitki çaylarının tercih edildiği köyde geçmişte kara çayın bulunmadığı söylenmektedir. Yine eskiden kahve yalnızca erkeklerin kahvede içtiği içecekler arasındadır.

Köy kahvelerinde erkekler tarafından “gonyak” da içilmekte bu nedenle de kahveler köylüye meyhane olarak da hizmet vermektedir. Köyde gonyağın yanında en çok tüketilen meze ise garavullidir. Kıbrıs’ta Görneç’in çok içki

tüketilen bir köy olarak bilinmesinin yanında “Görneç’te iki kişi bir araya gelse gadeh tokuşturur” söylemine uygun olarak da köylünün bu tüketim alışkanlığının altında içki içme bahanesiyle yapılan sohbetler ve muhabbet yatmaktadır.

Geçmişteki içecek yönünden yokluğa karşın günümüzde köyde her evde arzu edildiği ölçüde gazlı içecekler, meyve suları, limonatalar, kahve ve çaylar tüketilmektedir.

4.2 Araştırmanın Amacıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Görneç Köyünde yapılan çalışmalar sırasında eski Görneç olarak bilinen yerde büyük bölümü hala ayakta durabilen taş ve kerpiç yapıların bulunduğu görülmüştür. Bu binalar adadaki Kıbrıs Türk mimarisinin de izlerini taşımaktadır. Adanın iklimine göre en uygun malzeme olarak taş ve kerpiçten inşa edilen bu yapılar sahiplerinin yaşantılarını da yansıtan bir ruh taşımaktadırlar.

Köyün savunmasının yapıldığı tepe üzerinde bugün hala dimdik duran, 1974’te köyün gencecik üç evladının şehit düştükleri ve bu şehitlerin kan izlerini taşıyan mevzi ile bu şehitlerin anısına yaptırılan “Üç Şehitler Anıtı” da köyün vatanseverliğinin ve yurt savunmasına verdiği önemin somut bir göstergesidir.

Yine eski Görneç’te 1930 tarihini taşıyan ve suyu hala kurumamış olan çeşme ile yakınlarındaki yağ değirmeni kalıntıları, köyün mazisine uzanan somut unsurlar arasındadır.

Eski Görneç’teki yazısız mezar taşları ile yeni Görneç’teki “Garipler Mezarlığı” köyün geçmişte yaşayan sakinlerinin geçmişten günümüze uzanan bilinmeyeninin ıspatıdır.

Görneç, gelenek ve göreneklerine bağlı, bu gelenekleri sonraki nesillere de aktarabilecek potansiyel ve dinamiğe sahip, üretken bir Türk köyüdür. Köyün

dışa göç vermemesi özellikle evlilik, doğum, ölüm gibi hayatın dönüm noktalarında taşıdığı değerleri köyün genç nüfusuna öğretebilme ve yaşatabilme açısından önem arz etmektedir. Yardımseverlik, paylaşma, misafirperverlik, eğitime verilen önem, toprağına bağlılık ve sahip olunan inanç unsurları köyün taşıdığı manevi unsurlardır.

Bir dağ köyü olan Görneç yıllardır geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Bu noktada yaşam şekli ile iç içe oluşan kültür unsurlarının da bu yaşam şekline ve Görneç halkına özgü yanları tespit edilmiştir. Ancak bu özgünlük yanında benzer yaşam şekilleri süren diğer dağ köyleri ve komşu köylerle de tamamen aynı ya da nüans farkı olan kültür unsurlarına sahiptir.

Görneç köyünün gelenek, görenek, örf ve adetlerinin Kıbrıs Türk kültüründe yadsınamaz bir yeri vardır. Parçacıkların bütünü oluşturduğu gerçeğini de göz ardı etmeden Kıbrıs Türk kültürü mozağinin parçacıklarında Görneç Köyü'nün gelenek ve göreneklerinin pırıltısına da hak ettiği yeri vermek gerekir.

Oluşan bütünü özünde barındıran Kıbrıs Türk Kültürü ve kültürel sürecin geçmişten geleceğe uzanan dinamiği, yeni nesillere inanç ve değerleri aktarmak, bunları koruyup gözetmek, gelişmesine ve çeşitlenmesine olanak sağlamak gibi önemli işlevler üstlenmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak;

- Görneç'te tespit edilen maddi manevi tüm kültür unsurları Kıbrıs Türk kültürünün önemi bir parçasıdır. Bu unsurlar özenle gözetilmeli, unutulup yok olmalarına izin verilmemelidir.
- Görneç'te halkın geçimini sağladığı tarım ve hayvancılık faaliyetleri günümüzde de devam etmektedir. Bu nedenle konuyla ilgili geçmişten gelen gelenek ve göreneklerin günümüzde de devam ettirilmesi ve aynı şekilde sonraki kuşaklara da aktarılması kolaylıkla mümkün olabilir.
- Görneç halkı geçmişten beri aydın görüşlü, eğitime önem veren, akıl ve mantığını kullanabilen, olumsuz düşünmekten hoşlanmayan, inanca saygılı ama bağnaz olmayan kültürel bir yapıya sahiptir. Bu değerler sonraki nesillere de başarıyla aktarılırsa köyün sahip olduğu kültürel unsurlar zaman aşımına uğramayacak, yıpranmayacaktır.
- Görneç'te yüzyıllardır yaşanan topraklara kök salma, asla toprak satmama ve ata toprağına değer verme görgüsü hakim olmuştur. Bu düşünce şekli stratejik önemi bakımından tarihi boyunca sürekli el değiştiren ve birçok medeniyeti barındıran Kıbrıs adasının yegane vatanımız olduğunu bir kez daha hatırlayarak bu topraklara ne denli sıkıca tutunmamız gerektiğinin de hareket noktasını oluşturmalıdır.

6.KAYNAKÇA

Kaynak Kişiler

AKÇAGİL, Nevzat ile yapılan görüşme ve derleme notları

AKSOY, Feriha ile yapılan görüşme ve derleme notları

ATAMEL, Ali ile yapılan görüşme ve derleme notları.

DÜMENÇİ, Akile ile yapılan görüşme ve derleme notları

HAVALI, Tahir ile yapılan görüşme ve derleme notları

İBİŞ, Mehmet ile yapılan görüşme ve derleme notları

İBRAHİMİMER, Halil İbrahim ile yapılan görüşme ve derleme notları

İNCE, Cemaliye ile yapılan görüşme ve derleme notları

İNCE, Erol ile yapılan görüşme ve derleme notları

KASIM, Şöhret ile yapılan görüşme ve derleme notları

KÜRT, Fevzi ile yapılan görüşme ve derleme notları

OYLUM, Güral ile yapılan görüşme ve derleme notları

OYLUM, Melek ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Enver ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Huriye ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Kemal ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Mehmetali ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Rasiha ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Salih ile yapılan görüşme ve derleme notları

ŞAH, Selçuk ile yapılan görüşme ve derleme notları

Kaynaklar

ARTUN, Erman. (2010). Türk Halkbilimi. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

ALİCİK, Hasan. (2009). Kıbrıs Türk Ailesi. Lefkoşa: Işık Kitabevi.

BAĞIŞKAN, Tuncer. (1997). Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm. Lefkoşa KKTC Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.

BORATAV, Pertev Naili. (1997). 100 Soruda Türk Folkloru. İstanbul: Gerçek Yayınları.

ÇOBANOĞLU, Özkul. (2002). Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş. Ankara : Akçağ Yayınları.

KARASAR, Niyazi. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MEAR, Hüray. (1992). Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum Evlenme ve Ölüm ile İlgili Adet ve İnanışlar. Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

NESİM, Ali. ve **ÖZNUR** Şevket. (2011). Kıbrıs Türk Kültürü ve Kıbrıs Efsaneleri. Lefkoşa: Gökada Yayınları.

NIHAT, Öztoprak. ve **KAYA**, Ali Bayram. (2007). Suya Düşen Sancak Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine İncelemeler

ÖRNEK, Sedat Veyis. (1977). Türk Halkbilimi. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

ROSENBERG, Dona. (2006). Dünya Mitolojisi Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi.[Çev. K. Akten, E.Cengiz, A.Ulaş, C.K.Emiroğlu, T.Kenanoğlu, T.Kocayığit, E.Kuzhan, B.Odabaşı].İmge Kitabevi Yayınları.[Eserin orijinali 1986'da yayımlandı].

TAN, Nail. (1997). Folklor(Halkbilimi) Genel Bilgiler. İstanbul: M.Sabri Koz

YORGANCIOĞLU, Oğuz. (2000). Kıbrıs Türk Folkloru, Gazimağusa

Dergi/Gazete

Eski Görneç Daha Büyüleyici. (29 Şubat 2009). Kıbrıs Gazetesi.

Çalışan Demir Paslanmaz. (18 Ekim 2010). Kıbrıs Gazetesi.

Mapo Yapımı. (13 Şubat 2012).Kıbrıs Gazetesi Ekran Eki

ÇOBAN, Ayşe. (2005). Köyümüz Gönyeli.Yüksek Lisans Tezi,YDÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa

ÖYKÜN, Emine. (2007). Kıbrıs Karpaz Bölgesi Keleburnu Köyü Monografisi, "Besmelenin Bittiği Yer Kaleburnu...".Yüksek Lisans Tezi, YDÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Lefkoşa

Prof.Dr.Habib Derzinevesi'nin "Halk Bilimi Derleme Metodları" ve "Türk Mitolojisi" Ders Notları

Yrd.Doç.Dr.Ahmet Güneyli'nin "Halk Bilimi ve Eğitimi" ve "İleri Araştırma Teknikleri" Ders Notları

SÖZLÜK

Afetta(havette): Köyde yetiştiriciliği yapılan ve hayvan yemi olarak kullanılan bir tür kültür bitkisi.

Ağız: Yavrulu hayvandan sağılan ilk süt

Alina: Hindi

Alo: Erkek hindi

Andız: Selvi ağacı

Azgan: Bir tür çalı

Bardak: Su testisi

Bardalla (Bağırtlak): Bir tür kuş

Batsali: Parça parça lekeli olan

Bişi: Bir tür hamur işi

Biz(Piz): Ucu sivri tahta saplı demir

Bulara: Eşek yavrusu

Bulla: Mayalı hamurdan yapılan hellimli veya zeytinli

Bunguracı : Ağaçlarda kalan son zeytinleri toplayan kimse

Burgaç: Hortum, şiddetli rüzgar

Buymak: Üşümek

Cırlavık: Ağustos Böceği

Çakari: Küçük çan

Çaltı: Kuru diken

Çebiç: Dişi keçi

Çevlik: Çiftlik

Çitlemit: Bir tür yemiş

Çivit: Mavi boya

Çulha: Bez dokuyan kimse

Darcık: Çobanların öteberilerini taşıdıkları hayvan derisinden dikilen çanta

Değişik: Sütün veya hayvanların anlaşarak karşılıklı el değiştirmesi

Dezah : Bez dokunan atet

Efgalıpto: Okalıptüs ağacı

Farımak: Pişman olmak, vazgeçmek

Fışkı: Hayvan gübresi

Gadmer: Hamur ve kaymak yağı veya zeytin yağıyla yapılan bir yiyecek

Gafa gırmak: Düşünce yapmak

Gafgarıt: Yabani enginar

Gagovullo: İngiliz döneminde malı zarar gören kimsenin zararının devlet tarafından köylüye ödettirilmesi. Bir tür zarar karşılama cezası

Garacocco: Çörekotu

Garavulli: Sümüklü böcek

Garşının: Denizin ötesinden, Türkiyeden gelen hayvanlara verilen isim

Gassığı: Küçük çocuklarda karın ağrısı

Gavulla: Yenebilen bir tür yabani bitki

Gayl olmak: Razi olmak

Gelemgen: Dokumacılıkta kullanılan bir tür alet

Genapla: Yenge

Ggincırdak: Bayanların ve çocukların bindiği bir tür döndürek

Gıratağa çıkmak: Bir üst sınıfa çıkmak

Gırşavık: Yumurta otu

Gız saçı Bir tür yabani bitki

Gilli: Altı aydan büyük bir yaşından küçük eşek yavrusu

gomine: Dur bekle

Gonnara: Bir tür yemiş

Gonno: Killi toprak

Göcen: Erkek tavşan

Gönen: Derin sürülüp üzeri sürgülenen toprak

Gundak: Yeni doğan çocuğun sarılma şekli

Guşluk: Sabah ile öğlen arasındaki öğün

Guzboğan(Tahtalı): Kızboğan

Gülibik: Horoz

Hacılar Bayramı: Kurban Bayramı

Haşıl: İçinde bez dokumak için iplil ovulan ve sonradan ıslatılan kalın açılmış

yufka

Hostes: Bir tür yabani bitki

Irgat: İşçi

Isgalavadi: Zeytin toplamak için kullanılan merdiven dışında basamaklı tahta bir

alet

İrelmek: Büyümek

Keşiş: Papaz

Lazımlık: Çocukların tuvalet ihtiyacını gördüğü kap

Mapo: Çobanların darcık içine koydukları hurma dalından yapılan ve içine zeytin

peynir konan kap

Maşala: Kına gecesinde gelinin mumlar eşliğinde döndürülmesi

Mida: Küçük kulaklı keçi

Mübarek gece: Kandil gecesi

Oğlak: Keçi yavrusu

Palaz: Güvercin yavrusu

Pastra: Bir tür kağıt oyunu

Peşgir: Peçete

Sağdıç: Düğünlere başcılık eden kimse

Skatro: Derinin pul pul kabararak dökülmesine neden olan bir tür cilt hastalığı

Sülubat: Vücudun herhangi bir yerinde çıkan şişlik ve kızarıklık

Sütü gelmek: Hamurun yumuşaması

Tana: İnek yavrusu

Tebareke: Bir dua adı

Testi : Topraktan yapılan ve içinde yağ, zeytin, hellim vb saklanan kap

Tikenlik: Orak biçme tamamlanınca düzenlenen yemek

Tokuç: Çamaşır yıkarken dövmeye yarayan saplı tahta

Urub : Sini veya sesta da denen bir el işi ürünü

Ürelme: Eşğin çiftleşme zamanı

Zıbına: Erkeklerin gömlek üstüne giydikleri ceket

Zimane: Nikah kağıdı

GÖRÜŞME SORULARI

GENEL

1. Adınız ve soyadınız nedir?
2. Kaç yaşındasınız?
3. Öğrenim durumunuz nedir?
4. Nerede doğdunuz?
5. Mesleğiniz nedir?
6. Köyünüze neden Görneç adı verilmiş? Bu adın anlamı nedir?
7. Köyde tarım ve hayvancılıkla uğraşılmakta mıdır?
8. Üretilen ürünlerin tüketim ve pazarlaması nasıl yapılmaktadır?
9. Köyünüze ulaşım nasıl sağlanmaktadır?
10. Köyde ilk yaşamaya başlayan aileler kimlerdir? Nereden geldikleri biliniyor mu?
11. Köyden göç var mı?
12. Köyde geçmişte Müslüman nüfusun dışında başka bir nüfus var mıydı?
13. Görneç'te yatır veya ziyaret yeri var mı?
14. Köy mezarlığında eski mezarlar var mı? Bunların kimlere ait oldukları biliniyor mu?
15. Köyde herkes okuma yazma biliyor mu?
16. Köyde ilkokul var mı?
17. Köyde sağlık ocağı var mı?
18. Görneç'te köy kadın kursu düzenleniyor mu? Kursta ne gibi öğretilere yer verilmektedir?
19. Köyde sabah kalkma vakti nedir? Köylüler neden bu saatte uyanıyorlar?
20. Uykudan uyanınca ilk yapılan işler nelerdir?
21. Evde üretilen yiyecek, eşya ve giyecekler nelerdir?
22. Ne zaman yatılmaktadır? Yatarken dua etme geleneği var mıdır?
23. Yörede tabiat olaylarının bilinen adları dışında ne gibi isimleri vardır?
24. Sağnak yağmur, dolu veya fırtına gibi tabiat olaylarının sebepleri nasıl açıklanmaktadır?
25. Yağmur yağdırma veya dindirme ile ilgili gelenek ve inanışlar nelerdir?
26. Mevsimler, aylar ve günlerle ilgili inançlarınız var mı? Varsa nelerdir?
27. Köyde hangi hayvan türleri yetiştirilmektedir?
28. Köydeki yabani hayvanlara, kuşlara ve böceklere ne gibi adlar verilmektedir?
29. Köyde yetişen ağaçlar ve otlar nelerdir?
30. Çobanlıkla ilgili gelenekler nelerdir?
31. Üretilen eşyalarda kullanılan motiflerin anlamı var mıdır?
32. Köy halkının giyimi nasıldı?
33. Banyo, tuvalet gibi ihtiyaçlar için hangi mekânlar kullanılırdı? Adları nelerdir?
34. Yemek pişirilen yerin özellikleri neledir ve buralara ne adlar verilir?

EVİLİK

1. Gençlerin evlilik yaşı kaçtı?
2. Evlenecek kız veya erkekte ne gibi özellikler aranır?
3. Kısmetin açılması için ne gibi uygulamalar vardı?
4. Beşik kertmesi denen evlilikler var mıydı?
5. Kız isteme nasıl olurdu? Kimler başçılık ederdi?
6. Söz kesme nasıl yapılırdı?
7. Nişan gelenekleri nasıldı? Takı var mıydı?
8. Nişan bohçası gibi gelenekler var mıydı?
9. Nişan neden bozulurdu?
10. Kurban bayramında oğlan tarafı kız evine kurban gönderir miydi?
11. Başlık veya ağırlık parası var mıydı? Miktarı neydi?
12. Taraflar birbirine ne gibi armağanlar verirdi?
13. Gelinin çeyizinde neler bulunurdu?
14. Çeyiz gösterme geleneği var mıydı?
15. Çeyiz defteri veya cüzdanı tutuluyor muydu? Kayıtları kim tutardı?
16. Düğüne davet nasıl yapılırdı?
17. Geline ve damada kına yakılır mıydı? Kına gecesi var mıydı? Varsa Kına gecesinde neler yapılırdı?
18. Gelin hamamı var mıydı?
19. Düğüne davetliler ne gibi hediyeler getirirlerdi?
20. Kimler sağdıç olurdu? Sağdıçların özel bir giysileri var mıydı?
21. Gelin alma nasıl olurdu?
22. Düğünde ne gibi eğlenceler yapılırdı?
23. Düğünde, ne gibi yiyecekler ve içecekler tüketilirdi?
24. Düğünün ertesi günü neler yapılırdı?
25. Kayınvalide ve kayınpederlere hitaplar nasıldı?

DOĞUM

1. Çocuk sahibi olmak isteyip olamayanlar ne gibi uygulamalar yapardı?
2. Çocuk sahibi olmak istenmiyorsa ne gibi uygulamalar yapılırdı?
3. Doğacak çocuğun cinsiyetini belirlemek için neler yapılırdı?
4. Sık sık çocuk düşüren kadınlar veya doğumdan sonra kaybedilen çocuklar için ne gibi uygulamalar yapılırdı?
5. Doğumdan önce çocuk için ne gibi hazırlıklar yapılırdı?
6. Doğacak çocuğun cinsiyetini nasıl tahmin ederlerdi?
7. Doğacak çocuğun sakat ya da çirkin olmaması için neler yapılırdı?
8. Doğumu kimler yaptırırdı?
9. Doğum aileye nasıl duyurulurdu?
10. Göbek kordonuyla ilgili gelenekler nelerdi?
11. Lohusanın sütünün bol olması için ne yapılırdı?
12. Doğumdan sonra çocuk ve anne ilk defa ne zaman sokağa çıkabilirdi?
13. Al basmasına karşı lohusa ve çocuk için ne gibi tedbirler alınır?
14. Lohusa ve çocukla ilgili başka neler yapılırdı?
15. Kırklama nasıl yapılırdı?

SÜNNET

1. Erkek çocuklar genellikle kaç yaşında sünnet edilirdi?
2. Sünnet hazırlıkları nelerdi?
3. Sünnet çocuğunun kıyafeti nasıldı?
4. Sünneti kim yapardı?
5. Sünnete kimler davet edilirdi ve ne gibi hediyeler getirilirdi?
6. Sünnet töreni nasıl yapılırdı?
7. Sünnetten sonra mevlit okutulur muydu?
8. Hayır sünneti yapılır mıydı?

ÖLÜM

1. Ölümle ilgili inanışlar nelerdir?
2. Ölüm olayının hemen arkasından neler yapılırdı?
3. Ölünün ardından yapılan dua ve okutulan mevlitle ilgili inançlar nelerdi?
4. Definden önce ölü evde bekletilecekse nelere dikkat edilirdi?
5. Ölüm olayının hemen arkasından neler yapılırdı?
6. Ölü yemeği verilir miydi? Verilirse özellikleri nelerdi?
7. Mezar ziyaretlerine ilişkin inanışlar nelerdi?

HALK HEKİMLİĞİ

1. Görmeç'te doktor dışında hastalıkları tedavi eden kişiler var mıydı?
2. Ne tür hastalıklar, nasıl tedavi edilirdi?
3. Diş kimin tarafından çekilirdi? İlaç kullanılır mıydı?
4. Ruh hastalıkları nasıl tedavi edilirdi?

HALK İNANÇLARI

1. Adakla ve dilekle ilgili inançlar nelerdir?
2. Nazarla ilgili inançlar nelerdir?
3. Büyüyle ilgili inançlar nelerdir?
4. Sadaka vermeyele ilgili inançlar nelerdir?
5. Kasavet ile ilgili inançlar nelerdir?
6. Cin ve şeytanla ilgili inançlar nelerdir?
7. Meleklerle ilgili inançlar nelerdir?
8. Helal ve haramla ilgili inançlar nelerdir?
9. Tabiat olayları ile ilgili inançlar nelerdir?
10. Haftanın günleri ile ilgili inançlar nelerdir?
11. Nüsbet ile ilgili inançlar nelerdi?
12. Göncoloz ile ilgili inançlar nelerdir?

BAYRAMLAR VE ÖNEMLİ GÜNLER

1. Kutlanan dini bayramlar hangileridir?
2. Bayram öncesi ne gibi hazırlıklar yapılırdı?
3. Bayram namazı ile ilgili gelenek ve inanışlar nelerdir?
4. Bayramlaşma nasıl yapılırdı?
5. Bayram ziyaretleri nasıl yapılırdı?
6. Bayramlarda neler ikram edilirdi? Çocuklara neler verilirdi?
7. Bayramlarda mezar ziyaretleri yapılır mıydı?
8. Görneç'te başka hangi tören ve kutlamalar yapılırdı?

OYUN VE EĞLENCE

1. Görneç'te çocuklar kendi aralarında hangi oyunları oynarlardı?
2. Erkekler kahvede hangi oyunları oynardı?
3. Kadınlar kendi aralarında hangi oyunları oynarlardı?
4. Güreş gibi halk sporları yapılır mıydı?

YÖRENİN AĞIZ ÖZELLİKLERİ VE KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

1. Görneç'in onu başka bölgeleden ayıran belirgin bir ağız özelliği var mıdır?
2. Görneç'te yaygın olarak kullanılan atasözleri ve deyimler nelerdir?
3. Görneç'te sıklıkla kullanılan dualar ve beddualar nelerdir?
4. Görneç'te lakap kullanılır mı? Kullanılırsa, lakap hangi özelliklere göre verilir?
5. Görneç'te anlatılan fıkralar nelerdir?
6. Görneç'te anlatılan masallar nelerdir?
7. Görneç'te sıklıkla söylenen maniler nelerdir?
8. Görneç'te söylenen ninniler nelerdir?
9. Görneç'te hangi bilmece sorulurdu?

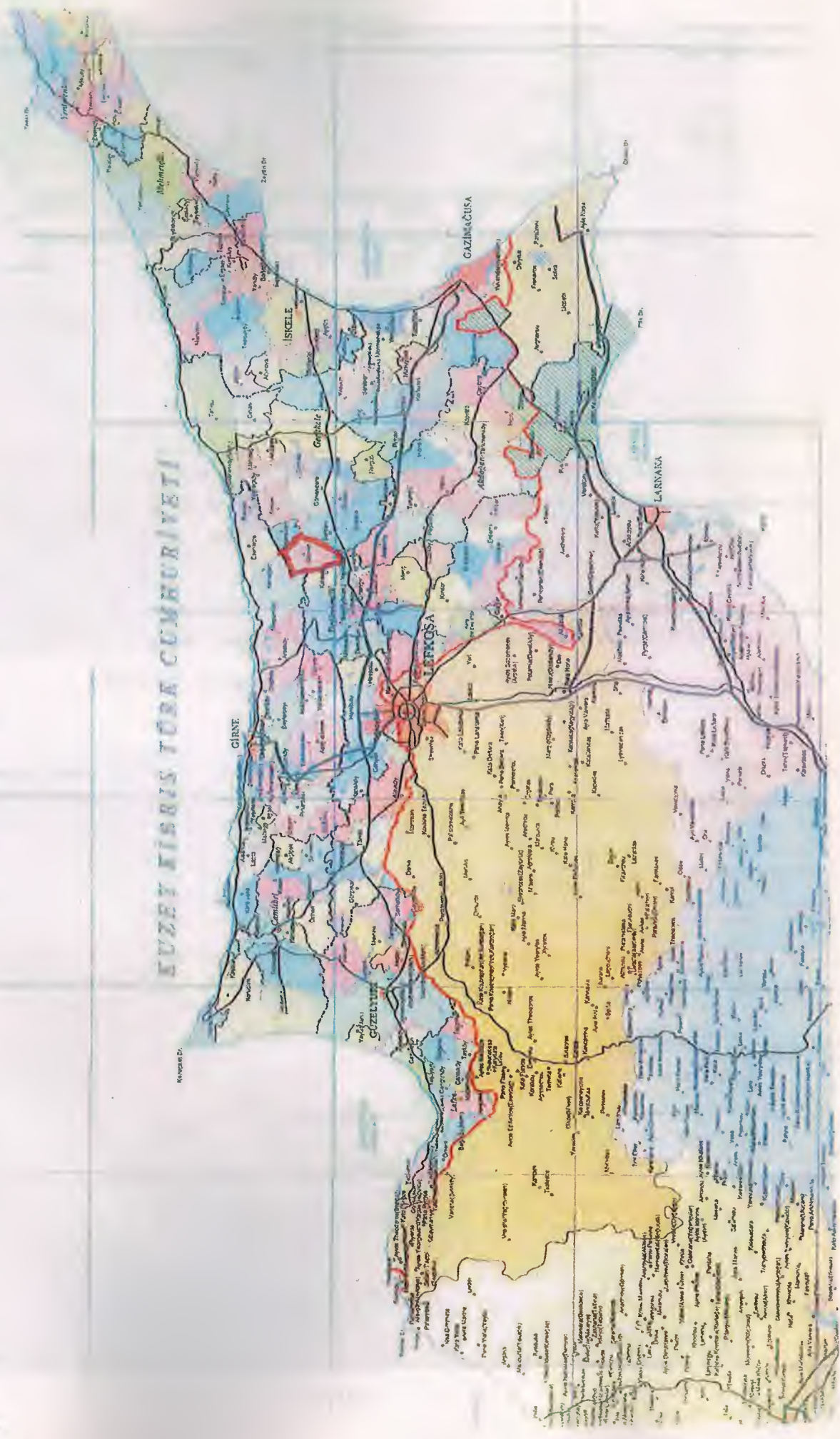
YÖREYE HAS YEMEKLER

1. Görneç'te ne tür yiyecekler tüketilmektedir? Köyde özel olarak hazırlanan yiyecekler var mıdır?
2. Görneç'te en çok tüketilen çorbalar nelerdir?
3. Görneç'te hangi içecekler ve içkiler tüketilmektedir?

A 8 d e n 1 2

KUZET KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

Görneç köyünün uydudan görünüşü

Görneç

Görneçe giderken

Köyün girişi

Atatürk Böstü

Görneç Sağlık Ocağı

Görneç Camisi

Görneç Muhtarlığı

Çocuk parkı

Görneç'teki Sönmezler Kahvehanesi

Oylum Restaurant

Zeşah Market

Görneç'te bir cenaze namazı

Görneç mezarlığı ve yeni mandıra bölgesi

Tahta bahçe çitleri

Görneç'te bir köy evi

Görneç'te betonarme evler

19.05.2011 15.40

Köyün üst tarafından bir görünüm

Köyün eski su deposu

Yapımı devam eden yeni su deposu

Mevzi ve Şehitlik

Üç Şehitler Anıtı

Üç Şehitler Anıtı

Şehitlerden Ali İnce'nin adının verildiği sokak

Saban

Traktör ve beyler

Eski bir ekin bıçme aracı

Arkadaşım eşek

Otlayan hayvanlar

Mandıraya giderken

Mandıradan bir görünüm

Görneç'te uydu alıcı çanak antenler

Eski bir hanay

Hanayın girişı

Hanay üstüne çıkan merdivenler

Kerpiç Görneç evleri

Melek Oylum

Melek Oylum ve Cemaliye İnce

Köyde işlenen siniler `urublar'

Camlık ve tahta kanatlı pencere

Köy çeşmesine ve tel dolaba alternatif su sebili ve buz dolabı

Duvarları süsleyen anılar

Hala kullanımda olan tel dolap

Adını eski yağ değirmeninden alan sokak

Eski yağ değirmeni kalıntıları

Eski yağ değirmeni kalıntıları

Köy çeşmesi

Köy çeşmesinin bakım gördükten sonraki görüntüsü

Eski Görneç'ten yeni Görneç'in görüntüsü

Bahçe sulamak için kullanılan havuz

Eski Görneç

'Evliya' olarak bilinen adak yeri

'Evliya'ya adanmış adaklar

Eski Görneç'te bir ev

Eski Görneç'te yarı yıkık bir hanay

Eski Görneç'te taş bir ev

Köyde 'nazar' inancı

Görneç'te el yapımı , oymalı bir sandık

Tarihe direnen basamaklar

Eski Görneç'te yarı yıkık bir ev

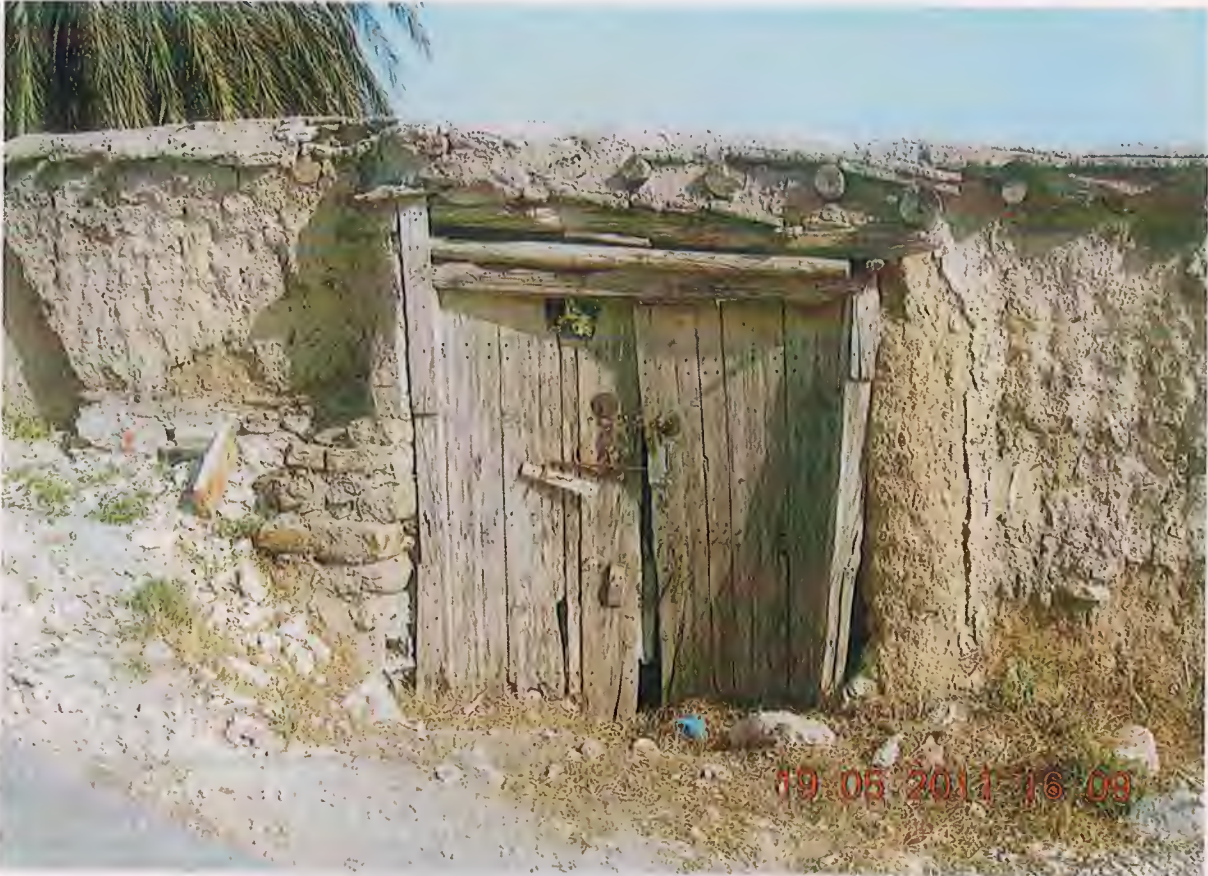
Eski Görneç'te bir köy evi

Hanaya çıkan merdivenler

Zamana meydan okuyan kerpiç bina ve tahta kapısı

Eski zamanlara açılan tahta bir kapı

Çalı süpürgesi

Tekne

Bidda açarken

Bidda açarken

Sacda bidda pişirirken

Hanayın tahta kapısı ve penceresi

Eski bir köy evi

Sacda bidda pişirirken

Ateşin vazgeçilmezi alıllar

Gaz lambası , camlı dolap ve elek

Selçuk Şah , Cemal Cenkay , Şefket Şah

Şöhret Kasım , Cemaliye İnce

Halil İbrahim İbrahimer

Köyün vazgeçilmezi taş fırın